

וכך עברו 77 שנים

אלכס רובוטניק - סיפור חיים

וכך עברו 77 שנים

אלכס רובוטניק – סיפור חיים

נכתב יולי 2025

באמצעות יעקב אבין, ביוגרף מתנדב בקבוצת תיעוד סיפורי חיים-

המחלקה לאזרח הוותיק ומשפחתו, מנהל הרווחה והשירותים
החברתיים, עיריית חולון

עורכת: שרון רובוטניק- מור

זכות גדולה להיות בתך.

למשפחה היקרה שלי,

ספר זיכרונות זה מוקדש לרעייתי אוה היקרה שהיתה במחיצתי חצי יובל, תמכה בי בימים הקשים האחרונים לחיי וגם לפני כן, בזכותה חיינו ביחד עם עליות וירידות, אך שמחנו בחלקנו ועשינו כל מה שיכולנו למען ילדינו דור ההמשך.

ספר זיכרונות זה מוקדש באהבה רבה לילדנו דור ההמשך, שרון רובוטניק-מור, אלון רובטניק-רוזה וישראל רובטניק. וכמובן מצטרפים אליהם הנכדים: שקד, סתיו, רעות, אמיתי, יותם ואחרונה חמודה מכולם- אבלין.

משפחה יקרה, כשתקראו ספר זיכרונות זה, תכירו את הדמויות שבו, החל מסבי אייזק רובוטניק.

בסופו של דבר, ברצוני לומר לכולם: תהיו מאושרים, תעשו מכל דבר מה שטוב בעיניכם ותעבירו את סיפור חייכם לדור ההמשך.

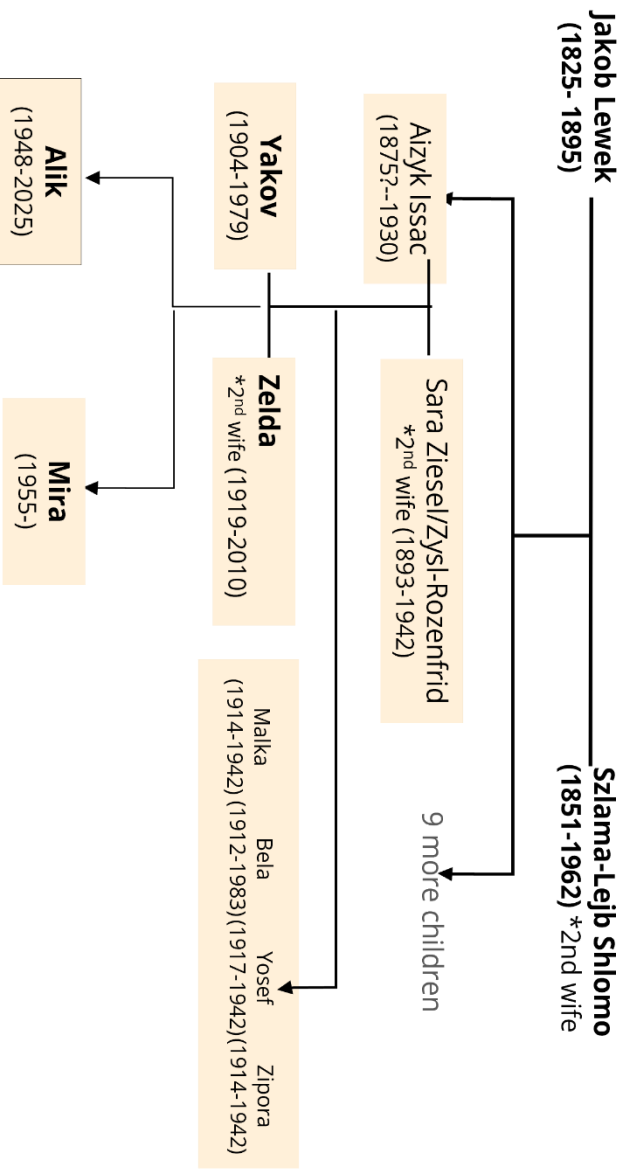
אלכס רובוטניק , 16.6.2025

רקע:

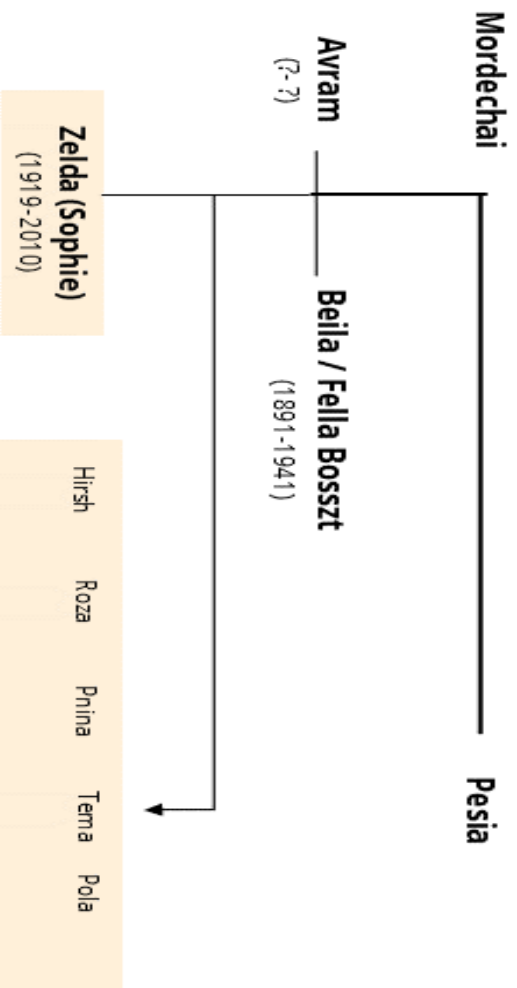
לפני שאתחיל לספר על עצמי ברצוני לספר לכם בקצרה על תולדות משפחתנו, ואחר כך ארחיב בסיפורי על אבא ואמא.

בזכות אוה, אשתי היקרה, החובבת גניאלוגיה, הגענו עד לאבא של סבא: יעקב (לווק) רובוטניק, שנולד ב- 1825 וחי בפלונסק עד לפטירתו ב- 1895. ליעקב ולאשתו שרה- רבקה נולדו עשרה ילדים. אחד מילדיהם היה יצחק אייזיק רובוטניק, סבא שלי.

Robotnick

Schiller [Szyller]

יצחק אייזיק רובוטניק

סבי יצחק אייזיק רובוטניק נולד ב- 1882 בפלונסק¹ שבפולין. הוא למד בבית הספר עם דוד בן גוריון ובהמשך עבר לוורשה והיה בעל עסק לתיקון פרוות.

לסבא יצחק ולסבתא שרה- זיסל נולדו 5 ילדים, אבי, יעקב היה הבכור. סבא יצחק נפטר לפני הולדתו, בגיל 48, כנראה ממגפת שעלת. סבתי שרה - זיסל והילדים מלכה, ציפורה ויוסף נרצחו ב- 1942 בוורשה ע"י הנאצים. נשארו בחיים רק אבי יעקב, אחותו בלה, ואפרים בנו של יוסף.

כרטיס ביקור של עסק הפרוות שהיה בבעלותו של סבי

ב2016 נסעתי עם בן דודי איזיק לבית העלמין היהודי "בית עולם" בוורשה. זהו בית עלמין גדול המתוחזק על ידי רשויות פולין והקהילה היהודית בוורשה. יש בו אנדרטאות לזכרם של יאנוש קורצ'ק, אידה קמינסקה, ואמנים יהודיים נוספים.

מצאנו את קברו של סבא יצחק, שהיה במצב מוזנח מאד. בעזרת עובדים מקומיים ניקינו ושיפצנו את הקבר.

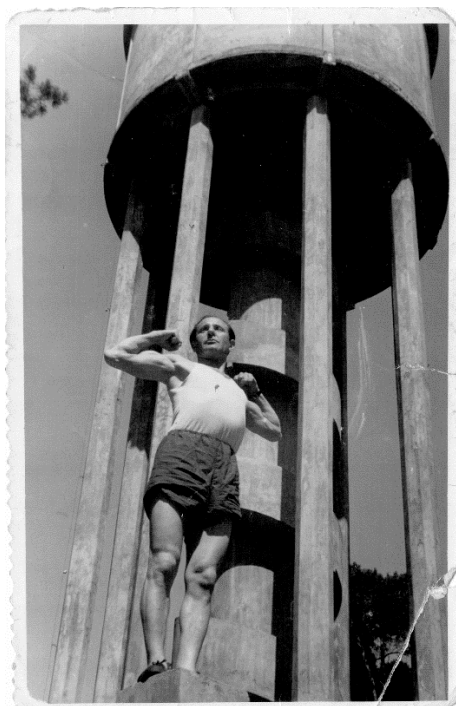
המצבה המשופצת בקברו של סבא יצחק

הוריי: יעקב רובוטניק וזושה (זלדה) שילר

יעקב רובוטניק - החיים הם ריקוד

אבי נולד בוורשה² ב-24 באוקטובר, אך יש מחלוקת לגבי שנת הלידה – 1909 או 1912. אבא עבד בעסק לתיקון פרוות עם אביו יצחק ועם אחד האחים. אבא היה במקצועו מטפל אלטרנטיבי, כלומר מטפל בעיסויים, כוסות רוח וכו'. הוא גם ידע לחבוש פצעים.

אבא היה חילוני גמור, אוהב חיים ובילויים, רקדן מעולה (במיוחד טנגו וולס), ספורטאי במגוון מקצועות – התעמלות, אגרוף, הרמת משקולות.

אבא - 1949, וילנה

הנה סיפור שמייצג את הרוח החיה של אבי:

על עכברים ואנשים:

בבניין בו אבא התגורר בוורשה (הבניין לא שרד את המלחמה, ונותר רק הבניין הסמוך) הייתה מכולת בקומת הקרקע. בעל המכולת היה ממלא בקבוקים של 5 ליטר בשמן ומוכר מהשמן לכל לקוח לפי הכמות שביקש. את הבקבוקים היה סוגר בפקק בד כדי שייכנס אויר והשמן יוכל "לנשום". בוקר אחד ראה החנווני שחסר שמן בכל אחד מהבקבוקים. הוא מילא שוב את הבקבוקים בשמן וסגר שוב עם הפקקים. לאחר כמה ימים ראה ששוב חסר שמן בבקבוקים, למרות שאף אחד לא פרץ למכולת.

הפעם החליט החנווני לבדוק מה מתרחש בחנותו. בלילה הוא נשכב על הדרגש העליון, התכסה היטב והמתין. פתאום באמצע הלילה הוא שמע רחשים בחנות ואז נפתרה התעלומה: עכברושים גדולים התקרבו אל הבקבוקים. עכברוש אחד התיישב על הבקבוק והכניס את זנבו דרך פקק הבד לתוך השמן. אחר כך הוציא את הזנב והעכברוש השני ליקק את השמן שעל זנבו בתיאבון. כך היו מתחלפים ומלקקים זה את זנבו של זה.

אבי היה נשוי פעמיים. בפעם הראשונה הוא היה נשוי ללאה קורנברוט, ונולד להם ילד בשם שמעון. בספטמבר 1939 הגרמנים הפציצו את ורשה. לאה ושמעון נספו בהפצצה ואבי נותר לבדו. כשהייתי קטן, תמיד שאלתי את אבא איפה אחי, והוא ענה " הוא איננו עוד".

כאשר הגרמנים פלשו לפולין ב-1.9.1939 אבא נשאר בוורשה. לפני שהגרמנים רכזו את היהודים בגטו וורשה הוא נמלט לליטא. על פי הסכם ריבנטרופ-מולוטוב בין גרמניה לברית המועצות, פולין הייתה בידי הגרמנים וליטא הייתה בידי הרוסים. הוא ידע שהגרמנים מחפשים את היהודים וישנם פולנים משתפי פעולה שמסייעים להם. לכן החליט לעזוב את פולין ולהגיע לווילנה בליטא⁴.

ב-1941 כבשו הגרמנים את ליטא ואבא הוכנס לגטו וילנה. בגטו היה מחסור גדול באוכל ותרופות והתפרצו מחלות רבות, במיוחד בחורף.

באחת הפעמים, עוד לפני שסגרו את הגטו בוילנה, העמיסו את היהודים ובהם את אבא על משאיות במטרה להעביר אותם לאתר ההשמדה בפואנא. אבא ואחרים הצליחו לפתוח את רצפת הקרשים של המשאית וברחו. הגרמנים תפסו אותם והחזירו אותם לגטו.

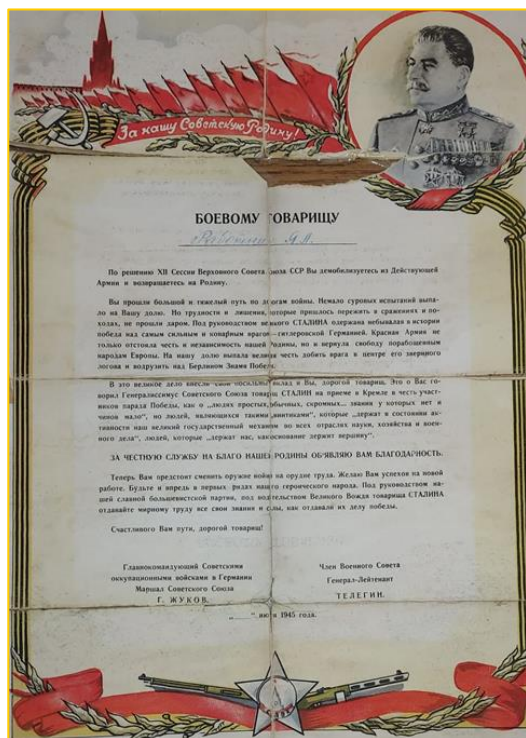
מכיוון שהיה צעיר, חסון וחזק, צירפו אותו הגרמנים לקבוצת יהודים שאספה רהיטים. באחד מהמקרים, הגרמנים הורו לו לגשת לבית נטוש ולאסוף ממנו רהיטים להקמת מפקדה חדשה של הגרמנים. פעם אחת הוא העמיס שידה במדרגות של בנין. השידה נפתחה ומאחת המגירות נגלתה שקית. אבא הכניס את השקית מהר לכיסו לפני שהשומרים הגרמנים יבחינו בו. בלילה בחדרו, פתח את השקית ומצא בה תכשיטים בעלי ערך רב. אבא הסתיר את השקית במקום מחבוא ובליבו אמר "השקית הזאת תציל אותי מהגטו".

לקראת סוף 1943, כשהיה כבר ברור שעומדים לסגור את גטו וילנה ולשלוח את כולם להשמדה, אבא נהג ללכת לשער היציאה של הגטו ולדבר בגרמנית עם השומר בשער. הוא התרשם שהשומר הוא איש טוב. אבא בדק את שעות העבודה של השומר ובאחד הערבים ניגש אליו עם שקית התכשיטים ואמר לו: "אנחנו חברים, תן לי לצאת ואתן לך את התכשיטים". השומר פתח את השקית ואמר לאבא שזה לא מספיק. אבא הוציא יהלום שהחביא בכיסו ונתן לו גם אותו. השומר הסכים שאבא יצא מהשער, אבל אמר לו שהוא יצטרך לירות בו כדי שלא יאשימו אותו שנתן לאסיר יהודי לברוח.

אבא יצא מהשער והתחיל לרוץ לכיוון היער. השומר ירה ופגע ברגלו. עד יומו האחרון היתה לאבא צלקת ברגל מפגיעת הכדור. הפגיעה לא הייתה קשה ואבא הצליח לחבור אל קבוצת הפרטיזנים של אבא קובנר (לא לאותה קבוצה לה חברה אמי). חבריו לקבוצה טיפלו בו והוא החלים.

לאחר זמן מה, החליטו הרוסים להקים צבא של יהודים כנגד הגרמנים. זה היה גיוס מרצון לצבא האדום. היו כמה אלפי יהודים שהתגייסו ואבא ביניהם. הוא עבר קורס תותחנים, ושירת בתפקיד של מפקד סוללת

תותחי הוביצר - נגררים. בסוללה שלו היו תריסר חיילים. תוך כדי התקדמות הצבא האדום לכיוון ברלין, אבא נפגע מרסיס (שרפנל) של פגז, קרוב ללב. פינו אותו לבית חולים שדה ושם היה רופא, רב- סרן (לא יהודי) שניתח אותו והוציא את הרסיס.

לאחר שהחלים מפציעתו
אבא שירת כיד ימינו של
מפקד רוסי בעיר גרמנית
קרובה לברלין שנכבשה ע"י
הרוסים. אבא היה המתורמן
של המפקד מכיוון ששלט
בגרמנית ורוסית. כבר
באותה תקופה החל אבא
לעבוד כספר וסיפר את
הקצינים הרוסים תמורת
כסף או אוכל.

בסיום המלחמה קיבל אבא
תעודת הוקרה מהצבא
הרוסי. אני מצרף את
התעודה בתוספת תרגום
חופשי שלי.

תעודת הוקרה מהצבא הרוסי - יוני 1945

למען המולדת הסובייטית, לחבר הלוחם. בהחלטת המושב ה-12 של המועצה העליונה של ברית המועצות, אתה משוחרר מהצבא הפעיל וחוזר למולדתך. עברת דרך ארוכה וקשה בדרכי המלחמה, וניסיונות רבים וקשים פקדו אותך. אך הקשיים והתלאות שהיה צריך לסבול בקרבות ובמערכות, לא היו לשווא. תחת הנהגתו של המפקד הצבאי סטלין, הושג ניצחון חסר תקדים נגד האויב החזק והערמומי ביותר של גרמניה הנאצית. הצבא האדום לא הגן על כבודה ועצמאותה של מולדתנו, והחזיר את החירות לעמי אירופה המושעבדים. לנו כבוד גדול לחסל את האויב במאורתו המפחידה ולהניף את דגל פובל מעל ברלין.

גם אתה, חבר יקר, תרמת את תרומתך למטרה גדולה זו. הגנרל של ברית המועצות, החבר סטלין, דיבר עליך בקבלת פנים בקרמלין לכבוד משתתפי מצעד הניצחון, כאנשים פשוטים, רגילים וצנועים, שאין להם תארים ודרגות, אלא אנשים כאלה שהם "ויניקי", המהווים את הכוח המניע מאחורי מנגנון המדינה האדיר שלנו, בכל ענפי המדע, הכלכלה והצבא, אנשים המחזיקים ביסודות ובראש.

על שירותך הכנה לטובת מולדתנו, אני מכריז על תודתי בפניך.

עכשיו אתה צריך להחליף את נשק המלחמה בבלי עבודה. אני מאחל לך הצלחה בתפקיד החדש. המשך להיות בחזית העם הגיבור שלנו. תחת הנהגתו של המפקד הבולשוויקי המפואר שלנו, תחת הנהגתו של המנהיג הגדול החבר סטלין, תנו להמונים השלווים את כל הידע והכוח שלכם, כפי שנתתם להם למטרה של ניצחון. מסע נעים חבר יקר!

המפקד העליון של הסובייטים, כוחות
הכיבוש בגרמניה, מרשל ברית המועצות, ג. ז'וקוב.
1945.

אות השתתפות בגדוד תותחנים 105 ס"מ. שירת ככסמל
הפעלת סוללה ששמה ברוסית Puscka Galubica. כנראה
אלה תותחנים שהרוסים קבלו מהאמריקאים כסיוע למאמץ
המלחמתי נגד הצבא הגרמני. תותחי הוביצר היו גם בצה"ל.

עם סיום המלחמה חזר אבא לווילנה שהייתה תחת שלטון סובייטי. הוא החל לעבוד במספרה ממשלתית. שליחים של הסוכנות היהודית הציעו לו לעלות לישראל אך הוא סירב כיוון שרצה לחפש את בני משפחתו שלא ידע מה עלה בגורלם, ובפרט את אחותו.

בין חוטים של זיכרון: סיפורה של אמי

אמי, זושה (זלדה) שילר נולדה בקליש⁵, פולין. אביה, אברהם, היה בעל כרכרות, והוא נרצח באחד הפוגרומים. לאחר שאמה התאלמנה, היא עברה לגור אצל אחיה שתיקן מכונות תפירה ואופניים למחייתו. אמה, שהיתה מורה, לא יכלה לכלכל את כל בני המשפחה ונאלצה להעביר את אמי לבית יתומים. אחותה של אמי – תמה, ניסתה להחזיר אותה הביתה, ללא הצלחה.

בהמשך אמא למדה תפירה ובמשך כשנה, שמשה כאומנת במשפחה אמידה. עם פרוץ המלחמה היא נאלצה לנדוד בדרכים עד שהגיעה לוילנה, שם נתפסה ע"י הגרמנים ונשלחה לגטו.

אמי בצעירותה

לפני המלחמה, לאמי היה אח. בהיותו בן 15 בלבד, חבורה של בריונים פולנים שיכורים תפסה אותו וזרקו אותו לנהר. הם דחפו את ראשו למים עד שהפסיק לנשום. כנראה לא התכוונו לרצוח אותו, אבל בשכרותם לא שלטו במה שהם עושים. הם ברחו והמשטרה לא חיפשה אחריהם. לאמא היו עוד שתי אחיות שנשפכו בשואה והיא נשארה בודדה בעולם. מכל המשפחה של אמי לא נותר אף אחד.

אמי החלה לעבוד במתפרה של הגרמנים שבה תפרו מדים לחיילים. לפני המלחמה היא כבר צברה ניסיון בתפירת מדים. אחר-כך הועסקה בחווה של פולנייה בשם יוז'יה שימנסקי (Juzia). יוז'יה הייתה אישה טובה, למרות שבעלה ולאדק (ולדיסלב) היה אנטישמי. לזוג הייתה בת בשם ונדה. יוז'יה הצליחה לשכנע את הגרמנים שלא לשלח את אמא באקציות⁶ משום שהיא מבשלת עבור משפחתה של יוז'יה והם זקוקים לה.

באחת האקציות בגטו וילנה אמא הסתתרה באחד החדרים, שכבה על המיטה והתכסתה בשמיכה. בגלל הלחץ והחרדה עשתה את צרכיה במיטה. הגרמני שנכנס לדירה לחפש יהודים פתח את דלת החדר, אמר "מסריח" ויצא מהחדר. ככה ניצלה אמי מהאקציה.

יוז'יה (Juzia) סימנסקי

אמא הבינה שהסכנה מתקרבת גם אליה. היא הסתתרה במשך יומיים אצל הפולנייה עד שהגרמנים התקרבו אל הבית שלהם ואז הוברחה ליער הסמוך.

בזמן שהותה ביער, עברה קבוצה של פרטיזנים יהודים מהקבוצה של אבא קובנר⁷.

היא הצטרפה אליהם וכך נצלה. אמא נשארה איתם עד סוף המלחמה. היא לא יצאה לפעולות של הפרטיזנים כי הייתה מאד חלשה. היא נשארה ביער ועסקה בבישול ובתפירה. מדי פעם עברה בין ה"מלינות" - מקומות המסתור של הפרטיזנים היהודים ביער.

אמי עם פרטיזנים, 1944

אמי עם חברתה רעיה שהכירה בפרטיזנים. 24.8.1945

אות השתתפות במלחמת העולם השנייה של אמי, זלדה שילר רובוטניק

המפגש ששינה גורל: כך אבי ואמי נפגשו

אבא עבד באיסוף גופות ברחובות הגטו. פתאום ראה אישה שוכבת באפיסת כוחות על המדרכה. הוא ראה שהיא חיה ולכן אסף אותה לביתו כדי שלא תקפא בלילה בחוץ. לימים הם יתחתנו והיא תהייה אמי, אבל עד לסוף המלחמה אבא ואמא לא נפגשו שוב, למרות שהיו שניהם באותו גטו.

ב- 1947 לאחר המלחמה חזרו הוריי, כל אחד מהם לחוד, לוילנה. לאבא היה קול נהדר. הוא החל להופיע במועדון של תיאטרון יהודי כחבר במקהלה של התיאטרון. באחת הפעמים אמא הגיעה להופעה במועדון והם נפגשו. מייד נזכרו בהיכרותם הראשונה בגטו וילנה. התאהבו והפכו לזוג. לאחר זמן לא רב אמא כבר הייתה בהריון אתי. הוריי נשאו אחרי לידתי.

ועכשיו אספר על עצמי:

וילנה, ליטא –

נולדתי בעיר וילנה בליטא ב-30 בינואר 1948. עם לידתי התברר שיש לי גידול בין העיניים, כתוצאה ממחלת ילדים בשם המנגיומה⁸.

הצלה כפולה: הרופא שלחם על חייהם של אב ובנו

הרופאים בוילנה אמרו להורי שאם לא ינתחו אותי בהקדם אני עלול לאבד את העיניים. בוילנה לא נמצא מנתח מתאים. לאחר חיפושים הגיעו לרופא בלנינגרד שהסכים לבצע את הניתוח. הייתי בן חודשיים. אבא לא יכול היה להצטרף לנסיעה. אמא לא יכלה לקחת עגלה, כי לא היו אז עגלות מתקפלות שניתן להעלות לרכבת. בחוץ חורף וקור אימים. אמא לקחה מזוודה קטנה עם חיתולים ובגדים בשבילי, אותי לקחה במנשא, וכך נסענו כל הלילה ברכבת מוילנה ללנינגרד. אמא הגיעה מותשת לבית החולים. בבית החולים נותחתי בהצלחה והושארתי כמה ימים להתאוששות. אמא רצתה כל-כך לראות איך אני נראה אחרי הניתוח אבל הרופא אמר "חכי עד שנוריד את התחבושות". בינתיים הרופא ביקש מאמא לחתום על מסמכים של בית החולים. כשראה את השם רובוטניק, אמר הרופא שזה שם לא נפוץ והוא זוכר את שם המשפחה היטב; הסתבר שהוא הרופא הרב סרן הרוסי שניתח את אבא בבית חולים שדה בזמן המלחמה והוציא את הרסיס שפגע בו בחזה. "את רואה" אמר הרופא לאמא, "היצלתי את בעלך ועכשיו את הבן".

אחרי הניתוח אמא ישנה על הספסל במסדרון של בית החולים. הרופא ראה אותה ושאל למה היא ישנה על הספסל. אמא הסבירה שאין לה כסף בשביל להתאכסן במקום כלשהו, והאלטרנטיבה היא לישון על ספסל ברחוב בקור המקפיא. הרופא לקח אותה למרפאה שלו שהייתה בשדרת אלכסנדר נייבסקי, בית מספר 1, בלנינגרד. המרפאה הייתה צמודה לבית שבו הרופא גר. אמא נשארה שם עד ששוחררתי מבית החולים ויכולנו

לחזור לילינה. הרופא המליץ לאמא ואבא למסד את נישואיהם, ואכן הוריי החליטו להירשם במשרד לרישום נישואים בוילנה.

חבל שאינני זוכר את שם הרופא ולא יכול למצוא מידע נוסף לגביו.

אני. לנינגרד 23.6.48

POLSKA RZECZPOSPOLITA LUDOWA
 Wewnętrzne - „spółdzielnia” - - - - - Powiat m. jał - - - - -
 URZĄD STATYSTYCZNY - - - - - W. jał - - - - -

Odpis skrócony aktu urodzenia

1. Nazwisko - - - - -
 2. Imię (imiona) - - - - -
 3. Data urodzenia - - - - -
 4. Miejsce urodzenia - - - - -
 5. Nazwa i imię - - - - -
 6. Inne / uwagi / uwagi - - - - -

Wydział Statystyczny
 27.10.1948
 Urząd Statystyczny
 W. jał

רישום לידה

אני קופץ רגע ל 1991, בזמן מלחמת המפרץ

טיילתי עם אמי בפארק פרס בחולון. במהלך הטיול אמא התעייפה והתיישבה לנוח על ספסל. לידנו ישב זוג מבוגר שדיבר רוסית. אמא זהתה את קול הדוברת - אישה בשם לובה, שהיתה המיילדת שלי מבית החולים בוילנה. כמובן שהייתה שמחה גדולה ומפגש מרגש. אני נדהמתי איך לאחר כל כך הרבה שנים, אמא הצליחה לזהות את לובה רק לפי הקול.

מלידתי ועד גיל שמונה וחצי גרתי בליטא, באזור העיר העתיקה של וילנה. גרנו ברחוב פילימו (Pylimo) מספר 20, בבניין של 4 קומות (לימים שונה שם הרחוב לקומיוניזם). אנחנו גרנו בקומה השלישית.

הבית בפילימו 20

גרנו בדירה שהיתה שייכת למפלגה הקומוניסטית. הדירה חולקה בין שתי משפחות כך שלצידנו התגוררה משפחת וולפה.

חלק הדירה שלנו היה עורפי ואילו בחלק הדירה של משפחת וולפה החלונות פנו אל הרחוב הראשי.

בחלק הדירה שלנו היו חדר שינה, שבו ישנתי עם הוריי ואחותי, מטבחון ומבואה. במבואה היה שולחן ועליו מכשיר רדיו שבאמצעותו שמענו את השידורים של "קול ישראל לגולה". היה לנו גם פטיפון עם מנאלה, ומבחר תקליטים של מוזיקה קלסית ברוסית, פולנית וגרמנית.

בחצר הבניין היו שירותים משותפים לכל הדיירים, שתוחזקו ע"י העירייה. לא הייתה אסלה, אלא רק חור שיושבים מעליו ועושים את הצרכים. בחורף הטמפרטורה הייתה יורדת ל- 20 מעלות מתחת לאפס והמים באסלה קפאו. למרות שבדירה שלנו היה תנור עם פחם ועצים להסקה לעיתים בגלל הקור, או מסיבה אחרת, לא היו מים זורמים. אני הייתי עושה בלילה את הצרכים בסיר ובבוקר אמא הייתה מורידה את הסיר לשירותים הכלליים, שופכת ושוטפת את הסיר.

ההורים במשפחת וולפה היו גם כן ניצולי שואה. האב סנדר, היה מנהל חשבונות והאם שולמית היתה מורה. אמי ושולמית הכירו קודם לכן משירותן בפרטיזנים. לילד שלהם קראו איז'ו (ישראל). הוא היה מבוגר ממני בשנתיים שחקנו הרבה יחד, למרות שהוא היה ילד קצת אלים. הוא היה מגמגם ואבא שלו היה מרביץ לו לפעמים. פעם אחת איז'ו זרק עליי

פלאייר. למזלי הפלאייר עבר ליד הראש שלי וקצת פגע באוזן אבל לא יותר מזה. לימים איז'ו והוריו עלו לישראל והתגוררו ברחוב המאבק בגבעתיים.

בקומה הרביעית התגוררה זונה ג'ינג'ית מבוגרת וכל הזמן היו עולים אליה לקוחות. אמא הזהירה אותי שלא אלך לשם.

מחוץ לבניין, הייתה חצר גדולה שם שיחקו כל הילדים. הייתה שם גם משאית ממלחמת העולם השנייה. היא הייתה מקולקלת ועמדה באמצע החצר. בעל המשאית לא אהב שאנחנו היינו מטפסים על המשאית, משחקים עם ההגה, ופה ושם גורמים נזק למה שנשאר בתוך המשאית.

מעבר לרחוב של בנין
המגורים שלי שכן גן
הילדים שלי והיתה שם
גינה.

בערבות השנים, באחד
המפגשים ב"בית וילנה"
בתל אביב, פגשתי מישהו
שלא היכרתי והתחלנו
לשוחח. הסתבר ששנינו
גרנו ברחוב פילימו בבית
מספר 20, אבל כל אחד
בכניסה אחרת. אולי
אפילו שיחקנו יחד בחצר
הבית, אבל לא זכרנו
האחד את השני.

אמא ואני על רקע רחוב בוילנה

אנקדוטות מילדותי בוילנה

כבר בשעה חמש או שש בבוקר אמא ואני היינו מתעוררים ויוצאים לעמוד בתור ליד חנות המצרכים כדי לקנות קמח, סוכר ומצרכים בסיסיים. אני הייתי בכיתה א' או ב', ואמא תמיד לקחה אותי איתה כי בגללי נתנו לה עדיפות בתור לחנות. את החלב היינו מביאים בקנקן עשוי פח.

*

בילדותי לא הייתי מודע למנהגים יהודיים דתיים. אפילו לא ידעתי שבגיל 13 ילד יהודי חוגג בר מצווה ועולה לתורה. אבא היה חילוני גמור. למרות זאת, כשהייתי בן שש, אבא לקח אותי פעם אחת לבית כנסת ביום כיפור. זה היה בית הכנסת⁹ של וילנה הנקרא "טהרת קודש". באותו יום כיפור בית הכנסת היה מלא לגמרי ולא יכולתי לראות כלום. אבא הרים אותי על כתפיו וכך שמעתי את החזן בתפילת "כל נדרי". ברקע נשמעה נגינה של פסנתר או אורגן. אני מאד התרשמתי מהמעמד הזה ומשירת החזן.

*

לאחר שסיימתי את הגן עברתי לבית הספר מספר 20, שהיה ליד כיכר טשרניחובסקי.

*

כשהייתי בכיתה א' אבא קנה לי אופניים. בבניין שלנו היו למטה (מהצד השני של החצר) מחסנים של דיירי הבניין. שם היו מאכסנים תפוחי אדמה ועצים להסקה. שם גם אכסנתי את האופניים שלי. בסוף כיתה א' לא קיבלתי ציונים טובים. כעונש על כך, אבא אמר לי שהוא מכר את האופניים מכיוון שאני תלמיד לא טוב. חיפשתי אותם במחסן ולא מצאתי אותם שם ואז בכיתי. אחרי כמה ימים אבא החזיר לי את האופניים תמורת הבטחה שלי שאני אהיה תלמיד יותר טוב.

בבנין מאחורי הבנין שלנו, גרה משפחה יהודית. האבא יצחק דוגים, היה שחקן מפורסם בתיאטרון היידיש שפיל בוילנה. למשפחת דוגים היו שתי בנות. אחת מהן – פרידה – הייתה בגילי.

בקיץ פרידה רצתה לנסוע באופניים. היא ביקשה מאחד הילדים שייתן לה לרכב על האופניים שלו. הוא הסכים, בתנאי שתיסע רק בתוך החצר של הבנין. פרידה כנראה איבדה שליטה ויצאה עם האופניים מהחצר אל הכביש הסמוך לבנין. משאית עברה באותו רגע בכביש ופרידה נדרסה למוות. לאחר המקרה הזה אני החלטתי שלא אתן את האופניים שלי לאף אחד.

*

כשהייתי בן שש או שבע, אמא למדה בקורס תפירה וגזירה. היא נהגה לאסוף אותי מבית הספר והיינו הולכים ביחד לשיעורים. בדרך חזרה מהשיעור, היינו עוברים ליד חנות של דברי פורצלן. באחת הפעמים בדרכנו הביתה, ראיתי בוויטרינה של החנות פסלון מפורצלן של ילד עם כלב. נזכרתי שראיתי סרט על הילד הזה, שהיה גיבור רוסיה. במהלך מלחמת העולם השנייה, בזמן המצור על סטלינגרד, הילד הרוסי היה הולך אל העמדות של הגרמנים ביחד עם הכלב שלו. הוא התחבב על אחד הקצינים הגרמניים, והם אפשרו לו לבוא מדי פעם ולהתארח אצלם בעמדות. הילד היה אוסף מידע ומעביר אותו לעמדות של הרוסים. לאחר זמן, הגרמנים גילו שהילד מעביר מידע חשוב לרוסים והם הרגו אותו ואת הכלב. בעקבות הצפייה בסרט, אמרתי לאמא שאני נורא רוצה שתקנה לי את הפסלון הזה. עד היום הפסלון הזה שמור אצלי.

פסלון הילד והכלב

כשאמא סיימה את הקורס לתפירה וגזירה היא הייתה צריכה להכין עבודת גמר. אמא תפרה שמלה ומדריכת הקורס ביקשה שאני אדגמן עם

השמלה. התנגדתי בכל תוקף להיות דוגמן ילדה. בסוף המדריכה עשתה איתי עסקה: אני אלבש את השמלה והיא תיתן לי עוגת סברילה (עוגה מיוחדת עם ליקר בפנים) שאני מאד אהבתי.

*

בגיל 6 או 7 (בין כיתה א' לכיתה ב') שלחו אותי לקייטנה מטעם העבודה של אבא. הקייטנה הייתה במקום שנקרא "היער השחור" לא רחוק מוילנה. נפרדנו מההורים ועלינו לאוטובוס. המדריך הקריא את השמות ונסענו לקייטנה. הקייטנה הייתה בתוך בית ספר שפינו מתוכו את השולחנות והספסלים. קיבלתי מיטה קטנה ולידה שידה קטנה שבתוכה אכסנתי את מעט החפצים והבגדים שלי. התרחצנו במרחצאות שהיו חשוכים ואפלים, אבל היו מים חמים וגם קיבלנו את הבגדים שלנו חמים ומקופלים יפה לאחר כביסה וייבוש. הייתי שם שבועיים. ההורים באו פעם אחת לבקר אותי, ולקחו אותי לטיול ביער ורחצה בנהר.

*

פעם, אחד החברים של אבא ביקש ממנו שישמור על הכלב שלו כי הם נסעו לחופשה. אבא הסכים. זה היה כלב זאב צעיר וצהוב למראה בשם מירטה. אני ביקשתי מאבא שייתן לי לקחת את מירטה לטיול בחצר. פתאום הכלב קפץ עלי ונשך אותי ביד, נשיכה כואבת מאד. יותר מאוחר הוא גם נשך את אבא, ואז אבא החזיר אותו אחר כבוד לחבר שלו ובזה הסתיים הרומן שלנו עם מירטה.

בקיץ בוילנה אהבנו מאד ללכת, כל המשפחה, לקרקס הרוסי. זה היה בילוי חובה משפחתי שחזרנו אליו בכל הזדמנות.

*

בוילנה היינו חוגגים באחד במאי את מצעד הפועלים, אז הייתה תהלוכה ברחובות עם דגלים אדומים. ביוני היה מצעד השחרור מהגרמנים (סיום המלחמה). ב-17 באוקטובר היה יום המהפכה הרוסית. הקימו טריבונה ועליה היו כמה נואמים מהמפלגה. היה מצעד צבאי, וחייילים הלכו עם נשק ברחובות. ליד הבניין שלנו היה בניין התערוכות ושם הציגו מכונות חקלאיות, ציוד צבאי, מכונות תעשייתיות ועוד.

*

כשגרנו בוילנה התחדש הקשר בין אמי לבין יוז'יה הפולניה, זו שאצלה אמי עבדה בזמן המלחמה וכך ניצלה מהגטו. יוז'יה גרה בכפר מחוץ לוילנה. היא הייתה שתיינית והייתה לה בת בשם ונדה. לפעמים הייתי מתארח אצלם בכפר. אהבתי מאד את האח עם העצים, אפשר היה לשכב על הקש שכיסה את האח, להתחמם ולנמנם.

הסוד של אבא

אבא היה נוהג להקשיב ברדיו ל"קול ישראל בגולה", וכך היה מתעדכן לגבי מה שקורה בישראל ובמקומות אחרים. בשנת 1956 פרצה מלחמת סיני בין ישראל ומצרים, וגם אנגליה וצרפת היו מעורבות בה בגלל האינטרסים שלהם בתעלת סואץ. איז'ו אמר לי שאסור לדבר על ישראל כי ברוסיה ובליטא לא אהבו שישראל מעורבת במלחמה הזאת. (גם לרוסים היו אינטרסים במצרים ובתעלת סואץ).

בכל בוקר אבא לקח אותי לבית הספר ומשם המשיך לעבודתו במספרה. בכל הפסקת צהריים, הוא הוציא אותי מבית הספר, לקח אותי הביתה ואז היה חוזר לעבודה.

יום אחד בשנת 1956 אבא הביא אותי לבית הספר אבל בצהריים הוא לא בא לאסוף אותי. חיכיתי לו זמן רב על המדרגות בכניסה לבית הספר. יצאה אישה מבית הספר ושאלה אותי מה אני עושה שם על המדרגות בכניסה. אמרתי שאני מחכה לאבא שיבוא לאסוף אותי. אותה אישה הביאה אותי הביתה, שם היו אמי ואחותי. אמי ביקשה משולמית השכנה, שתעזור לה לחפש את אבא, כי לבעלה סנדר היו קשרים במפלגה הקומוניסטית בוילנה. סנדר כנראה ידע משהו אך לא אמר כלום. ואז אמא הלכה בערב לתחנת המשטרה. השוטר בתחנה צחק ואמר שאולי אבא הלך להשתכר עם חברים. לאחר שאמא נדנדה לו, השוטר התקשר לבית החולים ושאל אם יש רובוטניק ברשימה שלהם, אך לא היה אף אחד בשם זה. אמא הלכה לחפש גם בבית החולים היהודי, אך גם שם הוא לא נמצא.

אחרי שלושה ימים, אבא חזר. הגב שלו היה אדום ממכות יבשות. כל זמן שהיינו בוילנה אבא לא היה מוכן לספר כלום על אותם שלושה ימים שהוא נעדר מהבית. רק לאחר שעלינו לישראל אבא סיפר לאמא כל מה שקרה, ואמא סיפרה לאחותי. אני לא ידעתי כלום, ורק שנים לאחר מכן אמא שיתפה גם אותי בסיפור הזה.

מסתבר שהמשטרה החשאית (אנקוודה NKVD) לקחו את אבא לבית הסוהר לוקישקו (קרוב לכיכר המרכזית בוילנה) וחקרו אותו במשך שלושה ימים בהם הכו אותו בגבו. הם חשדו באבא כמרגל לטובת ישראל. הם שאלו אותו מה הקשר שלו לישראל, האם יש לו חברים יהודים בישראל, האם הוא מספר להם מה קורה ברוסיה, והאם מסר מידע על המשטר ברוסיה ובליטא. לאחר שלושה ימים הם השתכנעו שאבא לא קשור לשום דבר. השביעו אותו שלא יספר שום דבר על מה שעבר עליו בחקירה ואם מישהו ישאל מה הם הסימנים על גבו, הוא יסביר שהלך עם חברים להשתכר ואחרי שהשתכרו הם הלכו מכות.

בשלושת הימים הללו שאבא "נעלם", באה אלינו יוז'יה שימנסקי, הפולניה שהצילה את אמא בזמן המלחמה. היא באה לשמור עלי בזמן שאמא לא הייתה בבית. יוז'יה לקחה אותי לטיול בשכונה, ובדרך עברנו ליד כנסייה, שהייתה עדיין בשלבי בנייה (עוד עמדו פיגומים מסביב לבניין). זו הייתה כנסייה פרבוסלבית, לא רחוק מהבית שלנו. סירבתי להכנס, זכרתי שאמא תמיד אמרה לי לא אכנס לכנסייה - כי אני יהודי. יוז'יה פיתתה אותי באמצעות ממתק שנתנה לי. בתוך חלל הכנסייה היה חשוך וקצת מפחיד. בפנים דלקו נרות. בתוך בית התפילה עמדו אנשים והתפללו. זה היה מאד מרשים.

אחרי האירוע הטראומטי של היעלמו של אבא, הוריי רצו לעזוב את ליטא ולחזור לפולין.

מאי 1954 - אבא (משמאל) וחבר ליד המספרה בוילנה

אורזים את החיים – מסע נדודים

במרץ 1957 באמצע כיתה ב' עברנו לגור בפולין. הדבר התאפשר בעקבות חתימת ההסכם בין גומולקה (נשיא לפולין) לחרושצ'וב (מזכיר המפלגה הקומוניסטית), לפיו יהודים שגרו בפולין לפני המלחמה יכולים לחזור אליה. הוריי מילאו בקשה עם המסמכים הדרושים, אך רק במרץ 1957 הם קיבלו היתר לצאת מליטא לפולין.

כשהיינו בליטא היה מקובל כמו ברוסיה, להחזיק איגרות חוב ממשלתיות. לפני הנסיעה לפולין אבא הלך לפדות את איגרות החוב שהיו ברשותו. המספר על איגרות החוב היה מדויק, אבל האות שליד המספר לא התאימה. לכן נתנו לאבא סכום קטן בהרבה והוא מאד התרגז.

אחרי המלחמה אבא קיבל מהצבא הרוסי, שי מצלמה, משקפת תיאטרון ותעודת הוקרה על שירותו בצבא האדום, בחתימת סטלין.

לפני הנסיעה לפולין הוריי הלכו להצגה "היפה והחיה". לאמא היה מעיל פרווה עם סיכה מזהב בצורת עכביש עם אבן טובה במרכזה. בכניסה להצגה היא השאירה את המעיל במלתחה. אחרי ההצגה הורי גילו שהסיכה נעלמה. ככל הנראה היא נגנבה. אמי היתה מאוד עצובה על כך.

יצאנו מוילנה ונסענו ברכבת לפולין. מותר היה לשאת מטען מוגבל של שני ארגזים. לקחתנו איתנו בגדים וציוד בסיסי וגם רדיו פטפון.

בדרך ליעדנו החדש, עברנו דרך לבוב ועצרנו בפשמישל (Przemyśl) במזרח פולין, שהיינו שם במשך שבוע, במתקן ששימש בעבר, בזמן מלחמת העולם השנייה, כמחנה אימונים של הגרמנים.

המתקן היה בנוי מאולמות, ששימשו בזמנו לאימוני ירי של הגרמנים. היו בהם מטרות ירי וצלבי קרס. היינו קבוצה של 15 אנשים ובהם ילדים ובני נוער. קבוצת הנערים ואני ביניהם, זרקנו חול על צלבי הקרס ואבנים על השמשות האולם. שברנו כמה. השומרים תפסו אותנו והביאו אותנו להורים תוך אזהרה אותם שלא נחזור על המעשה.

במחנה יִשְׁנוּ בחלל גדול, יחד עם משפחות נוספות. תנאי המחיה היו סבירים, אפילו היו חדרי שירותים צמודים, שזה יותר משהיה לנו בבית בוילנה. היתה גם התארגנות לקיים שיעורי לימוד בפולנית לילדים, כדי שנגיע מוכנים יותר אבל ההטרוגניות בגילאי הילדים בקבוצה הניבה שיעורים משעממים ואני וחבריי והברזנו מהשיעורים.

משם המשכנו לוולבז'יך , עיר היעד שלנו בפולין.

וולבז'ין¹⁰, פולין-

בפולין גרתי 5 שנים מ 1957 עד לעלייתי לישראל ב 1962. פולין היתה אז מדינה קומוניסטית בחסות ברה"מ. בתחילה גרנו ברחוב קשובסקה (או קשובסקה).

כשהגעתי לפולין השאירו אותי שנה נוספת בכיתה ב' משום שלא ידעתי פולנית. התחלתי ללמוד פולנית, אבל עדיין דיברתי רוסית, ולכן הילדים קראו לי רוסק (רוסי).

מעבר לרחוב היה שדה ואחריו הייתה חוות בקר. לא רחוק מביתנו היה מכרה פחם עתיק. ראיתי ארובות וגלגל גדול שמוריד ומעלה מעליות עם פחם מהמכרה. הייתי סופר כמה קרונות יש לרכבות שהובילו את הפחם מפולין לרוסיה. בכל כמה שעות הייתה יוצאת רכבת, עם שני קטרים ולפעמים שלושה, בגלל משקל הפחם הרב בקרונות. (ככה רוסיה רוקנה את אוצרות הטבע מפולין).

בגלל חלקיקי הפחם מעשן הארובות עם שהגיעו עד לדירה שלנו, אבא חלה בדלקת ריאות. הוא החליט שצריך לעבור לשכונה רחוקה יותר. מכיוון שבפולין (כמו ברוסיה) הכל היה ממשלתי, צריך היה להירשם ולבדוק אם יש דירה פנויה. הסיכוי למצוא דירה היה קלוש. היה בעיר מועדון של יהודים ואחת החברות סיפרה לאמא שמתפנה דירה בבניין ארוך עם הרבה כניסות. (לחברה הזאת הייתה בת בשם ברוניה שאליה אחזור בהמשך).

כדי לקבל את הדירה בהקדם, אמא החליטה להתחכם: היא שמה כרית בבטן והצליחה להוציא מרופא מכתב על כך שהיא בהריון.

אחרי כמה ימים קיבלנו דירת 3 חדרים בשכונת נובה מיאסטו (Nowe Miasto), ברחוב אוגנסקיגו Oginskiego, מספר 13/6. (הרחוב נקרא על שם מלחין פולני שחיבר יצירות פולונז).

בבית החדש היה ילד שכן בשם ואלרי (ואלק) שהיה ילד חכם וקצת יותר מבוגר ממני. הוא הזמין אותי לשחק אתו בבית שלו. שיחקנו ואכלנו פירושקי. יום אחד, שכחתי לחזור הביתה והתחילו לחפש אותי בכל העיר. בשמונה בערב חזרתי ו"חטפתי מנה" על כך שלא סיפרתי להוריי לאן אני הולך. ואלרי הגן עלי בשכונה ולא הירשה לילדים הפולנים לקרוא לי ז'יד. ואלרי ואחיו עזרו לי מאד במתמטיקה. עם ואלרי יש לי קשר עד היום. (הוא עזב את וולבז'יך ועבר להתגורר בורוצלב -ברסלאו בגרמנית. לפני כשנה אשתו של ואלרי חלתה באלצהיימרה. אני עדכנתי אותו לגבי המחלה שלי והוא כתב לי מכתב מאד מרגש).

בין השכנים הייתה גם משפחה שהאבא היה יהודי והאמא פולנייה. היו להם זוג תאומים. כשהילדים רבו הם קראו אחד לשני ז'יד. הם היו הראשונים בשכונה שקנו טלוויזיה, וראינו אצלם סרטים מצוירים בשחור לבן, עם פופאי המלח, פלוטו הכלב ודונאלד דאק.

מאחורי הבניין שלנו היה משטח דשא שבחורף היה מתכסה בשלג, ואז אפשר היה לגלוש עליו. במגלשי סקי. גם אני ניסיתי לגלוש ונפלתי... ליד הבית הייתה גינה פרטית עם פירות יער, פרחים ועוד. בגינה היה גם מחסן קטן (בוטקה) שבתוכו שיחקנו. פעם אחת שני חברים פולנים דיברו ביניהם שיש מיסה ביום ראשון באחת הכנסיות. ביקשתי להצטרף אליהם למיסה, אבל הם אמרו שאיני יכול כי אני יהודי והם נוצרים.

בשכונה שיחקנו הרבה בכדורגל. פעם עמדתי בשער, קיבלתי כדור בראש "וראיתי כוכבים". ואלרי תפס אותי ולקח אותי הביתה.

בשכונה שלנו – נובה מיאסטו (עיר חדשה- בפולנית) – הייתה גם קבוצת כדורגל. הם רצו להגיע לליגה הלאומית אבל נשארו תקועים בליגה ג'.

באותו מגרש הייתה תחנת מעבר של צוענים. אהבתי לראות את הסוסים והעגלות והקרונות המקושטים שלהם. הלכנו לשמוע אותם מנגנים מוזיקה. הם ניגנו בכינור ובאקורדיון. אני ממש אוהב מוזיקה צוענית. אמא הזהירה אותנו שהצוענים עלולים לחטוף אותנו.

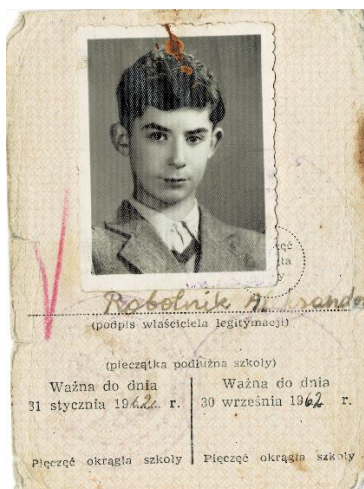

וולבז'יך 1959

אחותי ואני על רקע הבית באוגינסקיג 13 , בביקורנו בשנת 1990

בפולין למדתי בבית הספר מספר 11 על שם י.ל. פרץ. כל בתי הספר היהודיים בפולין היו בעלי מספר 11, וזה סימן אותנו שלא ברצוננו. חלק מהמורים היו יהודים וחלקם פולנים. הילדים הפולנים היו בריונים ורעים. הם הציקו לנו וגם הרביצו. בית הספר היה ברחוב סלובצקו (על שם המשורר סלובצקי Slowacki). פעם הלכתי בחורף דרך הפארק אל בית הספר. באמצע הדרך ניגש אלי ילד ביריון, קרא לי ז'יד, קילל אותי ודחף אותי. (אולי היה שיכור, כי גם הילדים היו שותים אלכוהול). אחרי המקרה הזה הלכתי לבית הספר דרך פארק אחר שהיו בו סנאים וציפורים על העצים, ושם לא הטרידו אותי בדך.

כרטיס נסיעה לתלמיד לבית ספר, בהיותי בחטיבת ביניים.

כרטיס נסיעה לתלמיד לבית ספר 11. 1954

בית הספר 11 ע"ש יל פרץ

בחופשת הקיץ בין כיתה ג' לכיתה ד' שלחו אותי הוריי למשך חודש לקייטנה במקום מיוחד שהיו בו הרבה קייטנות לילדים. המקום נקרא דרלובק Darlowek (ליד עיר בשם Darlowo) והוא נמצא על חוף הים הבלטי. אמא לקחה אותי באוטובוס לעיר סמוכה, ומשם נסענו ברכבת במשך כל הלילה עד שהגענו לדרלובו. הקייטנה הייתה ממוקמת בתוך בית ספר שפינו ממנו את הכיתות וסידרו בהן מיטות. היה שם חדר אוכל יפה עם מגוון מאכלים. אני זוכר שאכלתי גבינה צהובה, מרק, עוף ועוד. זו הייתה הפעם הראשונה שראיתי ים. שם גם למדתי לשחק בדורגל. לא רחוק משם היה נמל דייגים, שם ראיתי ספינות קטנות המלוות את הספינות הגדולות לתוך הנמל. ארגנו לנו גם שיט באחת מאוניות התיירים. בעיר היה גם מוזיאון שתיאר את התפתחות העיר הזו לאורך השנים. אני זוכר שבתוך המוזיאון היה פוחלץ של כבש ג'ינג'י בעל שני ראשים. המדריך שלנו היה יהודי ובגלל זה, ככל הנראה, בחר בי כחניך המצטיין של הקייטנה (מפני שכל יתר הילדים היו גויים). בתור פרס קיבלתי את

הספר "החץ השחור" של סטיבנסון, המתאר את המלחמות באנגליה לפני שהמלך ארתור עלה לשלטון.

*

פעם נסעתי עם אבא לטיול בים הבלטי במקום שנקרא סופוט (Sopot). זהו חצי אי מוארך שרובו דיונות חול, ובקצהו נמצאת עיירת נופש. אמא נשארה בבית עם אחותי הקטנה, ואנחנו נסענו לשיט בספינה בים הבלטי. אני זוכר שבדרך הייתה תחנת מעבר בוורוצלב, ולא רחוק מתחנת הרכבת הייתה מסעדות נחמדה, שם נתנו לילדים אורז מתוק עם קינמון. ב-1961 הייתי במשחק בוורוצלב, בין נבחרת ישראל לנבחרת פולין. הפסדנו 7:2 לפולנים. עד היום קוראים לזה: מפלת וורוצלב.

*

הקייטנה האחרונה שלי, בגיל 13, הייתה בעיר קיט השוכנת לחוף הים הבלטי, בשם אוסטקה (Ustka). שם לא היו ספינות דיג אלא רק ספינות נופש גדולות. היה לנו מדריך יהודי שעשה לנו סדרת הישרדות ביער: הוא לימד אותנו איך להתמצא ביער, איך לבנות סוכה, וגם התרחצנו שם באגם טבעי סמוך ליער.

בין כל הילדים שהגיעו לקייטנה היה גם ילד אחד בשם אדם יעקובוביץ. הוא היה הבן של המנכ"ל של איגוד היהודים TSKZ. זו הייתה משפחה עשירה וקומוניסטית. אדם היה בן יחיד, ילד מאד מפונק, שאהב להשוויץ בצעצועים שהיו לו בבית, ולא נתן לנו לשחק בהם. אבא של אדם היה נוסע מדי פעם לישראל. פעם אחת הוא הביא בנות מישראל. אדם הביא אותן לכיתה אבל לא נתן לנו לטעום.

בקייטנה הזו היו גם כמה בנות יהודיות. גם חברתי ברוניה הייתה שם. הייתה לה חברה יהודייה יפהפייה בשם וייסיה (Wiesia). כולם התייחסו אל וייסיה כאל "מלכת איגוד היהודים" בעיר שלנו.

ערב אחד התקיימה מסיבת ריקודים בקייטנה. אדם התאהב בוויסיה והזמין אותה לרקוד לקצב מוזיקת פופ שהתנגנה במסיבה, אבל היא סירבה לו. אדם לא היה יכול לקבל את הסירוב. הוא הלך לפינת האולם והתחיל לבכות וכולם צחקו עליו.

אני רקדתי עם ברוניה, אבל בשלב מסוים היא לא רצתה לרקוד אתי יותר. פגעתי והייתי ברוגז אתה כמה ימים.

ילדות, מוזיקה וחלומות ראשונים

ברוניה הייתה הבת של החברה של אמא, שבזכותה גילינו את הדירה החדשה. לאבא של ברוניה היו שיניים תותבות. הוא היה נוהג להוציא אותם מהפה וכך היה מבהיל את אחותי מירה. בגלל זה קראו לה פחדנית והיא לא סבלה אותו.

אני למדתי בבית ספר יהודי וברוניה למדה בבית ספר פולני. בכיתה ב' ברוניה כבר למדה לנגן על אקורדיון. ההורים שלי חשבו שאם ברוניה יכולה לנגן על אקורדיון גם אני יכול. למרות שהוריי עבדו קשה לפרנסתם, הם לא חסכו על חוגי העשרה עבורנו. בהתחלה אבא קנה לי אקורדיון קטן ומשומש עליו ניגנתי כשנה.

בעיר שלנו הייתה אגודת בריאות והיגיינה שארגנה קייטנות בקיץ, חוגי מוזיקה, פעילויות למבוגרים וכו'. גם העבירו קורסים והסמיכו בנושאים כגון קוסמטיקה, ספרות, טיפולי גוף ורפואה אלטרנטיבית.

בפולין אבי עבד למחייתו כספר גברים ואמי הייתה ספרית נשים ובנוסף עשתה עבודות תפירה בבית. הוריי קיבלו את ההסמכה שלהם למקצוע הספרות באותה אגודה.

באגודה זו היה מורה שלימד אותנו נגינה על האקורדיון. היינו קבוצה של 5-6 ילדים, והוא לימד אותנו תווים, ואחר כך כולנו ניגנו ביחד. אמא התעקשה שאתאמן כל יום. (היא גם לחצה עלי בנושא הלימודים. אני

הייתי חזק יותר במקצועות ההומניים, וחלש במתמטיקה. צחוק הגורל הוא שבהמשך חיי פניתי דווקא למדעים המדויקים). בסוף כיתה ג' המורה ארגן תזמורת אקורדיונים והופענו כל הילדים באולם, לשמחת כל החברים.

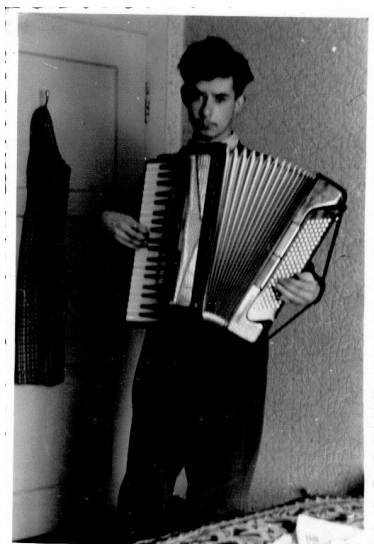
תעודת חבר ע"ש אלכסנדר רובוטוניק, בלהקת אקורדיוניסטים של "בית התרבות של הכורים במכרה 'תורז'" 6 באוקטובר 1961

צמיחה מוזיקלית והאקורדיון שמלווה חיים שלמים

אחרי שנה אבא החליט שאני צריך מורה פרטי שילמד אותי נגינה באקורדיון. זה היה המורה הפרטי שאצלו למדה גם ברוניה. למורה קראו סטיפה (Stypa). הוא היה בן 35, ואשתו הייתה מורה לפסנתר. סטיפה ניגן על אקורדיון, סקסופון וקלרינט. הוא רצה שאלמד לנגן גם על קלרינט, אבל אבא החליט שזה כבר יותר מדי.

בסוף כיתה ג' סטיפה שכנע את אבא שיקנה לי אקורדיון וכך נקנה עבורי אקורדיון חדש בצבע אדום עם 120 כפתורי בס. זה היה הדגם המשופר ביותר משנות ייצור 1960. האקורדיון הזה נמצא אצלי כבר 65 שנים ואני

לא יכול להיפרד ממנו. סטיפה לימד אותי לנגן מוזיקה קלסית קלה:
צ'רדאש של המלחין מונטי, קוולריה (קופה), זמזום הדבורה (רימסקי
קורסקוב), מרש תורכי (בטהובן), מחול החרבות (חצ'טוריאן), ופולונז
פולני של המלחין אוגינסקי. סטיפה ליווה אותי בפסנתר או בקלרינט.

פעם אחת השתתפתי עם חבר
שלי בתחרות נגינה שהתקיימה
באולם גדול בבית הבראה
(סנטוריום) בשם שצ'בנו זדרוי
(Szczawno Zdroj). בתחרות הזו
יצאנו במקום השני.

עם האקורדיון- בבגרותי

ביולי 2025, אבי תרם את האקורדיון לקונסבטוריום למוזיקה של
עיריית באר - שבע

פרידות והתחלות חדשות

בזמן המשחקים בשכונה ובפרט בחג השבועות של הנוצרים, היינו משפריצים מים אחד על השני בחצר. כשהייתי בכיתה ה' או ו' התחברתי עם הבנות וחבריי קראו לי "מלך הבנות". אני נעלבתי והפסקתי להיפגש עם הבנות. רק עם ברוניה הייתי נפגש לעיתים רחוקות בגלל הנגינה על האקורדיון. לברוניה היה טייפ-רקורדר בבית, שעליו היינו מקליטים כל מיני שירים ואז שרים עם הטייפ.

ביוני 1962 הלכתי להיפרד מברוניה לפני שהיא נוסעת לצרפת ואני לישראל. עליתי במדרגות אל דירתה ולא דפקתי בדלת. חזרתי על עקבותיי ולא נפרדתי ממנה. לימים התארחתי אצלה בביתה בצרפת ועל כך אספר בהמשך.

בתחילה אבי רצה להגר לאוסטרליה וכבר החל לטפל במסמכים לשם כך. אבל למרבה המזל, בשנת 1960 הדוד של אבי (שהיגר ב-1933 לארגנטינה), יצר קשר עם אבי וגילה לו שאחותו בחיים וגרה בישראל. כתוצאה מגילוי זה החליטו הוריי לעלות לישראל. שוב היה צורך לטפל מחדש בכל הניירת הדרושה לצורך העלייה לישראל. חיכינו יותר משנה לקבלת אשרת היציאה. תהליך זה הושלם רק ב-1962.

המסע לישראל

תחילה נסענו ברכבת לורשה. שם בתחנת הרכבת, אירע מפגש עולים חדשים. לתחנה הגיע נציג הסוכנות היהודית ונתן לנו תעודות מעבר. התפקיד שלי היה לסחוב את האקורדיון ששקל 11 ק"ג. ידענו שזה לא יהיה פשוט להעביר את האקורדיון בגבול מכיוון שלפי החוק מותר היה להעביר אקורדיון עם 80 כפתורי בס אבל לא עם 120 כפתורי בס.

בורשה עלינו על רכבת לוינה. היינו 2 משפחות של עולים חדשים וישבנו בתא משותף אחד ברכבת. מעל המושבים היו דרגשים שעליהם הנחנו

את המזוודות. בתא למעלה ליד המזוודות הייתה נישה עם וילון ושם שמתי את האקורדיון. בלילה הגענו לגבול צ'כיה ואז נכנסו לתא 2 אנשים. אחד מהם היה איש המכס. הוא הסיט את הווילון וראה את האקורדיון. לבקשתו פתחנו את הקופסה והראינו לו את האקורדיון. הוא מיד אמר שהוא צריך להחרים אותו כי זה אקורדיון עם 120 כפתורי בס. אבא חזה את הכל מראש. הוא לקח את איש המכס הצידה, נתן לו בקבוק וודקה, נקניק גדול ועוד 20 דולרים. איש המכס התרצה וחתם על מסמך המאשר שזה אקורדיון של 80 כפתורי בס...

כשהגענו לוינה שהיינו במחנה מעבר לעולים חדשים במשך 3-4 ימים. לא יכולנו לצאת לעיר אלא רק להסתובב קצת ליד המחנה. רק המבוגרים יכלו לצאת למעט זמן ולחזור. אחרי ההמתנה הזו, המשכנו ברכבת לטריאסטה בצפון מזרח איטליה. בטריאסטה שיכנו את כולנו בבית מלון דרגה אפס, חמש קומות בלי מעלית. אותנו העולים החדשים, שיכנו בקומה החמישית והיינו צריכים לטפס לשם במדרגות עם כל המזוודות. ארוחת בוקר בסיסית אכלנו במסעדה קטנה מול המלון וגם את ארוחת הערב אכלנו שם. בטריאסטה היינו חופשיים להסתובב בעיר, אפילו בלי המבוגרים וכך טיילנו בנמל. הייתה שם צוללת ישנה שהפכו אותה למעין מוזיאון צף. הקפטן ראה אותנו והזמין אותנו פנימה. הוא עשה לנו סיור בתוך הצוללת – במגורי המלחים, בחדר הבקרה, בחדר המכונות ובחדר שבו איכסנו את הפצצות. זאת הייתה חוויה בלתי נשכחת. הצוללת עגנה ליד המזח של הטיילת. בבתי הקפה ברחוב שליד הטיילת ישבו נשים בבגדי ים. אנחנו לא היינו רגילים לכך שנשים יושבות ברחוב בבגדי ים, בליטא ובפולין זה היה רק בחופי הרחצה.

בטריאסטה על ההר היה מבצר גדול ומרשים, אבל הוא היה סגור ולא יכולנו להיכנס לשם.

חיכינו במשך 3-4 ימים לאוניה שתפליג לישראל דרך יוון. אבא ניצל את זמן ההמתנה וקנה אקורדיון איטלקי סקאנדרי כדי שיוכל להרוויח ממכירתו בישראל. הוא אמר שכשנגיע לישראל אוכל לבחור אם להשאיר

אצלי את הברקרולה הפולני או את הסקאנדרי האיטלקי. נצמדתי לאקורדיון האדום שלי מפולין ובארץ אבא מכר את הסקאנדרי .

מטריאסטה הפלגנו לפיראוס ביוון. לא ירדנו מהאונייה כי לא הייתה לנו אשרת תייר אלא רק תעודת מעבר.

יצאנו מפיראוס באוניה "תיאודור הרצל", שהייתה אוניית תיירים מפוארת של צים. שטנו במשך 3 ימים עד שהגענו לישראל. בדרך המלחים היו זורקים אוכל לים ואז ראינו דולפינים קופצים ומלווים את הספינה.

האונייה הייתה עמוסה בעולים חדשים. האוכל היה בסדר וגם הצלחנו לישון ולשחק. להורים היה קשה להירדם עם כל המתח וההתרגשות לקראת ההגעה לישראל. אבא הקדים ושלח כבר מוורשה מכתב לאחותו בארץ כדי להודיע מתי אנחנו צפויים להגיע לחיפה.

בדרך לישראל הכרנו את משפחת שומך ולה שני בנים: אריה- שהיה בגילי ואחיו שהיה בחור גדול וביריון, אלוף פולין בהיאבקות.

התמונה האחרונה לפני עליה ארצה. צולמה בוורשה.

ישראל

ב- 16 ביוני 1962 הגענו – אבי, אמי, אחותי ואני - באונייה תיאודור הרצל לנמל חיפה. הסתבר לנו שהגענו ביום שישי והפקיד של משרד הקליטה כבר הלך הביתה. אי אפשר היה לרדת לחוף כי לא היו לנו תעודות ומסמכי כניסה לארץ. לכן נאלצנו להישאר באונייה עד מוצאי שבת. למזלנו היה חדר אוכל יפה באוניה עם אוכל ים תיכוני טעים. בפעם הראשונה אכלתי זיתים ופלפל חריף, שלא היכרתי קודם. וגם מלון ואבטיח שהיו טעימים במיוחד. אפילו קיבלנו מיץ תפוזים. רק במוצאי שבת העלו אותנו לחוף.

מחיפה להרצליה הסיעו אותנו בטנדר פתוח. שתי משפחות הצטופפנו מאחור ורק אמא זכתה לשבת מקדימה ליד הנהג. כשהגענו בשלום להרצליה שיכנו אותנו באזבסטונים במעברת נווה עמל¹¹.

הגענו לשם עם שתי המשפחות שאיתן נסענו יחד ברכבת מורשה עד טריאסטה ואחר כך ביחד באונייה לישראל. הגענו לצריף ריק שזה עתה הוקם והיה מיועד לשתי משפחות. לא היה בו כלום. היינו צריכים ללכת להביא רהיטים ולסדר את המקום. גם חשמל ומים סידרו לנו ביום הראשון שהגענו. אנחנו קיבלנו את הצריף (אזבסטון) הקיצוני במעברה.

חלק מהמטען שלנו הגיע מאוחר יותר בשני ארגזים ובהם פטיפון רוסי ותקליטים מפולין. ארגז המטען היה כבד ולכן השארנו אותו בחוץ ליד דלת הצריף. הכנסתי לארגז שני אלבומי בולים שהיו לי עוד מפולין. למחרת האלבומים נעלמו. אני חושב שהשכן האוטיסט בן גילי "סחב" אותם לעצמו. (הוא היה בן גילי ובהמשך גם הגיע אתי למוסד "נעורים" שבו אני למדתי, אך לא הסתדר שם ולאחר שנה נפל ממהמוסד).

ביום הראשון שלנו בישראל, בשש בבוקר בעוד כולם ישנים, שמענו לפתע נעירות של חמורים. פתחנו את החלון ואת הרשת וכך נכנס גדוד של זבובים אל הצריף שלנו. אמא התרגזה ואמרה שהיא רוצה לחזור לפולין. אבא הרגיע אותה. הוא כבר חיכה בקוצר רוח לפגישה עם אחותו בלה.

בהמשך היום יצאנו להסתובב במעברה וראינו בצד הדרך אנשים מבוגרים עם בגדים לבנים ארוכים מעשנים נרגילה. אז עוד לא הבנו שאלה עולים חדשים ממרוקו, לבושים בלבוש מסורתי.

המפגש עם דודה בלה¹²

כזכור, לאבי נודע במקרה שאחותו בלה נמצאת בישראל. הוא היה משוכנע שגם היא נספתה בשואה.

ביום שני הייתה פגישה מאד מרגשת של אבא עם אחותו ועם בני משפחתה. בשבועיים הראשונים הם לקחו אותי לביתם ברמלה. לקחתי אתי את האקורדיון, נגנתי ושרתי להם בפולנית.

לבלה הייתה בת מאומצת בשם שושנה (היום בת 96, בדיוור מוגן "אחוזת ראשונים" בראשון לציון). שושנה לקחה אותי לחנות בתל אביב וקנתה לי חוברות תווים. כך התוודעתי לראשונה לשירים אמריקאים וישראלים.

חמש לירות, שלוש עבודות, ואקורדיון אחד

אבא מצא עבודה במספרה ברחוב פנקס בתל אביב. ליד מקום העבודה שלו גר מורה למוזיקה. אבא תיאם עבורי שיעור היכרות. המורה גבה חמש לירות עבור השיעור, הרבה כסף באותם ימים. מכיוון שלא ניגנתי באקורדיון כבר כמה חודשים, לא הצלחתי לנגן את השיר שהוא ביקש. המורה התייאש ובזאת תמו שיעורי הנגינה שלי.

אבא הכיר בשכונה שלנו שכן שהיה צבעי. הייתי אז בן 14 ואבא ביקש מהשכן שאעבוד אצלו כעוזר, תמורת 5 לירות ליום. השכן הצבעי לקח אותי לבית ישן בשדרות ירושלים ביפו והוא ביקש שאשפשף עם נייר זכוכית את הברזלים של מעקה המרפסת. בסוף היום הייתי גמור. למחרת "הברזתי" לא הלכתי אליו. הוא בא לאמא ושאל איפה הילד? אמא הייתה בטוחה שאני הלכתי אליו. בשביל להרגיע אותו אמא נתנה לו 3 לירות כפיצוי על זה שלא התייצבתי לעבודה, ובזה תמה עבודתי כשוליית צבעי.

בצריך הסמוך לנו, התגוררה משפחה רומנית שדיברו אידיש. היה להם בן מבוגר שעבד כאח בבית החולים איכילוב. הציעו לי שאצטרף אליו ואשמש סניטר בבית החולים. הבחור הזה הראה לי פעם ראשונה איש מת בחדר המיון של בית החולים. אחר כך התרגלתי והייתי מעביר מתים לחדר המתים. על הקיר בבית החולים היה צג גדול ואני הייתי צריך כל הזמן לראות אם מספר הסניטר שלי מופיע בצג. לפי זה ידעתי לאן אני צריך ללכת.

נעורים בסולם עולה

בפולין סיימתי את לימודי בכיתה ז'. כשהגעתי לישראל הייתי כבר בן 14, ולכן נדרשתי לעבור בסוכנות היהודית מבחן לאבחון רמת ידע. במבחן הצלחתי יפה ולכן הקפיצו אותי מכיתה ז' לכיתה ט'. כך התחלתי את לימודי העל יסודיים.

חודשיים לאחר הגעתנו לישראל הועברתי למוסד "הדסה נעורים" בבית ינאי¹³. ב"נעורים" למדתי 3 שנים (1962-1965) – מגיל 14 עד גיל 17. היו שם בעיקר עולים חדשים, אבל גם ילדים ישראלים ממשפחות מבוססות. בתחילה לא ידעתי בכלל עברית, אבל לאט לאט הצלחתי להשתלב בלימודים. ב-"נעורים" ניסינו להקים קבוצת נגינה – אני באקורדיון ושני חברים עם גיטרה ותופים. לצערנו זה לא תפס.

כשהיא נראתה כמו אישה, ואני עוד ילד

כשהייתי בכיתה ט' היכרתי במעברה שלנו בהרצליה ילדה יפהפייה בשם דבורה (דורה) בינשטוק. הייתי נפגש אתה פעם בחודש, כשחזרתי מהפנימייה. היינו הולכים יחד לקולנוע או לאחת המסיבות. בגיל 15 דבורה עזבה את בית הספר והתחילה לעבוד כמוכרת בחנות בגדים. היא תמיד נראתה מבוגרת יותר מגילה. אפילו ביקשתי ממנה להראות לי את תעודת הזהות שלה כדי שאשתכנע שהיא רק בת 15. פעם אחת היא הפתיעה אותי ובאה לביקור בפנימייה. היא נראתה כמו דוגמנית וכל החברים שלי לא האמינו שהיא באה לבקר אותי. אחר כך היא החליטה שהיא רוצה

להתחתן. היא עזבה אותי, הכירה בחור מבוגר בהרבה ממנה והתחתנה איתו.

כשש שנים לאחר מכן, אחרי שסיימתי את השירות הצבאי, הוצאתי רישיון נהיגה, קניתי רכב כרמל סוסיתא (שהיה אז מאד פופולרי בארץ) ונסעתי לחפש אותה במקום שזכרתי – ברחוב הרקפת בהרצליה. היא גרה בבית פרטי עם גינה באותה השכונה שזכרתי. כך גיליתי שהיא התחתנה עם איזה תימני קטן ולא מרשים וכבר היה לה ילד קטן. לאחר הפגישה הזו לא ראיתי אותה יותר.

הלהקה שלנו בנעורים

המעבר לחולון- גם מוסך וגם תיכון

בסוף שנת 1963 הוריי, אחותי ואני עברנו לחולון, שכונת תל גיבורים, רחוב התותחנים 15.

כשהייתי בן 14-16 עבדתי בכמה מוסכים בתל אביב כדי לצבור ניסיון בעבודה מעשית. אני זוכר שעבדתי במוסך אאודי ביפו, באזור אבו כביר מול פנורמה. במוסך טיפלו במכוניות פרינס דגם 2 ודגם 4. פעם אחת בעל רכב שטיפלתי במכוניתו נתן לי טיפ של 5 לירות. נדהמתי. זה היה סכום גדול באותם ימים. אחר כך עבדתי במוסך בנמל תל אביב הישן, ולבסוף הגעתי לעבוד במוסך בחולון, ברחוב בר כוכבא. זה היה מוסך שבו טיפלנו במערכות דלק, בעיקר קרבורטורים. העבודה במוסכים עזרה לי מאד במבחן הגמר המעשי בסיום התיכון.

אורט ירושלים

ב 1966, השנה האחרונה ללימודיי העל יסודיים ולפני השירות הצבאי, עברתי ממוסד נעורים לאורט ירושלים, ברחוב הנביאים. למדתי בסמינר למורים טכניים, במגמה של הוראת מכונאות רכב.

השירות הצבאי

התגייסתי לצה"ל באוגוסט 1966. עם גיוסי שובצתי לטירונות בבה"ד 4 בצריפין. בכל לילה נעלתי את הקיטבג במנעוך ובבוקר פתחתי אותו והוצאתי מה שצריך. בוקר אחד הופיע המפקד וקרא: "קדימה, להוציא מסטינג, מגבת ומשחת שיניים ולהניח על המיטה. עכשיו מהר לשירותים, לשטוף פנים וקדימה להתעמלות בוקר". כשחזרתי מהתעמלות הבוקר ראיתי שהקיטבג נעלם עם השרשרת והמנעול.

למזלי השארתי את תעודת החוגר בכיס החולצה ועל צווארי הייתה הדיסקית הצבאית (חבל רק שעל הדיסקית היה רשום סוג דם אחד ואילו בפנקס החיסונים היה רשום סוג דם אחר...)

הסתבר שהגיעו לצריך שני חיילים ממחלקה אחרת, אחד הסיח את דעתו של השומר בכניסה לאוהל והשני גנב את הקיטבג שלי. על המנעול ועל הקיטבג שלי היו רשומים ראשי התיבות של שמי. חיפשנו בכל הבסיס והקיטבג לא נמצא. נשארתי עם זוג אחד של מדי ב'. בכל מסדר הייתי צריך לחזור על הסיפור של הגניבה כדי שיבינו למה אני נראה כפי שנראיתי. לקראת סוף הטירונות קיבלתי קיטבג עם ציוד משומש וטופס זיכוי לנעליים צבאיות. בסוף הטירונות שנמשכה חודש, העמידו אותי למשפט, אבל קיבלו את ההסבר שלי.

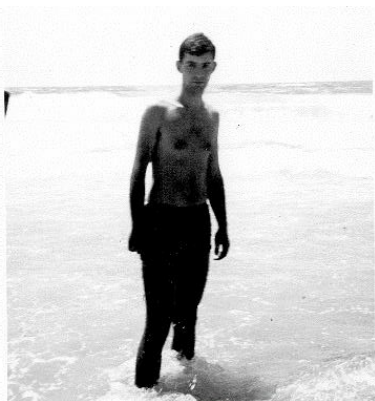
בסיום הטירונות הוכשרתי במשך 4 חודשים בבה"ד 20 – קבורס מכונאי רק"מ MX-13 (טנק קל צרפתי).

בסיומו הוצבתי בסדנה מרחבית במחנה נתן, ליד באר שבע. שם כבר קיבלתי ציוד חדש, וקניתי בשקם נעליים סוג ב'. במחנה נתן, שרתתי במתחזק טנקי MX13.

במחנה היה לי חבר בשם ויקטור לוי שניגן על סקסופון. באפסנאות של המחנה היו אקורדיון ומערכת תופים. לקחתי את האקורדיון מהאפסנאות והתחלתי לנגן עליו. החבר שלי הביא את הסקסופון שלו מהבית והתחלנו לנגן ביחד. כשנשארו שבת היינו מנגנים לכל החברה במחנה. באותה תקופה מתי כספי הצטרף ללהקת פיקוד דרום, והאפסנאי דרש שאחזיר לו את האקורדיון כי הוא צריך להביא אותו למתי כספי. (יותר מאוחר, מתי

כספי לקח מהאפסנאות גם את ערכת התופים...)

באחת השבתות הבאתי את האקורדיון שלי מהבית, ובכל שבת שלישיית שנשארו בבסיס עשינו הרקדות לחברה שנשארו.

מחנה נתן עם ראש הצוות. הוא כאילו כעס עליי וצחק.

ב- 67 במלחמת ששת הימים, בשלב מסוים הוצבתי בבסיס "אלעד" ליד אילת. רחוק מולנו נצבו טנקים ירדנים ומצפיה במשקפת יכולנו לקרוא את הצריח שלהם. מדיווחי מודיעין ידענו שמדובר בטנקים אמריקאים מסוג פאטון 48 שהם חזקים משלנו.

ביום האחרון של המלחמה, קבלנו פקודה לחפש טנקים וחיילים ישראלים ולחלץ אותם מהשטח. לשם כך הוקם צוות של אנשי חימוש ובראשו קצין שלא הכרנו. מפקדי הצוות היו חמושים ברובה עוזי ולנו החיילים ניתן רובה צ'כי שלא עבר בדיקת תקינות. בנוסף, ברכבי הקומאנדקאר שבהם נסענו לא היה מקלע.

היה זה חודש יוני. יצאנו בבוקר אחרי עיכוב מסוים וכבר היה חם. נסענו ברכב פתוח, מכוסים במטפחת על הפנים ו"אכלנו אבק". בדרך ראינו כלי רכב מצרים. עצרנו לראות אם יש בהם אנשים. היינו צריכים לדווח אם יש גופות של חיילים מצרים לצורך החלפת שבויים. באחד הרכבים היו

ממתקים, חבריי לצוות לקחו מהם ואני לא. האוכל יכול היה להיות ממולכד או מקולקל.

המשכנו לעומק סיני, לעמק הירח. מקום יפה. תוך כדי תנועה ראינו חיילים מצרים מנופפים בכניעה. התקרבו אליהם. הם כנראה היו כמה ימים בשטח ובקשו מים. בקשר התקבלה פקודה לשמור עליהם מרחוק עם נשקים דרוכים ולהמתין למשטרה צבאית. לקחתי ג'ריקן וצעדתי לעברם. הרס"ר שלי ניסה לעצור אותי "מה אתה נותן להם מים? תן להם למות". אבל היתה הוראה מגבוה יותר לתת מים לחיילים המצרים שנותרו בשטח. התקרבתי לאחד החיילים שראיתי שהוא לא חמוש ונתתי לו את הג'ריקן. הוא הודה לי. לקראת ערב הגיע רכב איסוף ומשאיות צבאיות נעו בשיירות, עמוסות בחיילים מצרים שנאספו מהשטח.

אחרי מלחמת ששת הימים באה להקת הנחל להופעה אצלנו בבסיס, עם תוכניתם החדשה "הנחלאים באים". להקת הנחל הייתה אז בשיאה, עם דני ליטני כבמאי ויאיר רוזנבלום כמנהל מוזיקלי. בין חברי הלהקה היו זמרים ידועים כמו אלי מגן, מנחם זילברמן, שולה חן, ששי קשת, מוטי פליישר ושלוש חנוך. ביקשתי בשם הלהקה שלנו להופיע כמופע חימום לפני להקת הנחל. לצערנו, המ"פ תפס אותנו מתאמנים בנגינה בשעות העבודה ולכן אסר עלינו להמשיך להתאמן. למרות זאת הוא אפשר לנו לנגן קצת בזמן שהחברים של להקת הנחל התעסקו בהקמת הבמה והתפאורה לקראת ההופעה. בזמן שהופענו, פתאום ניגשה אלינו בחורה מההקת הנחל ואמרה לנו "יאללה חברה עופו מפה". בסיום ההופעה של להקת הנחל ניגשתי אל האקורדיוניסט שלהם ושאלתי אותו מי זו הבחורה. הוא אמר לי שזו שולה חן. באותה הזדמנות ניסיתי לגשש אם יש לי סיכוי להצטרף כאקורדיוניסט ללהקה צבאית, אבל הסתבר לי שאין לי רקע וידע מתאים.

אני קופץ רגע לתחילת 2024 – בתיאטרון חולון התקיימה הופעה למען שחרור החטופים בעזה. בין הזמרים היו ששי קשת ושולה חן. אחרי ההופעה ניגשתי מאחורי הקלעים אל שולה חן וסיפרתי לה את הסיפור הזה על מה שקרה בהופעה שלהם אצלנו בבסיס.⁵ היא נדהמה ואמרה שזה לא יכול להיות וממש לא מתאים לה...

ב-68 עברתי הסבה לטנקים מסוג שוט קל (סנטוריון). בתחילה טנקים עם מנוע בנזין, ויותר מאוחר טנקים עם מנוע דיזל. המשכתי לשרת במחנה נתן עד לשחרורי משירות חובה באוגוסט 1969.

ממגדיאל לעזתה- תחילת הדרך כמורה למכונאות רכב

ב 1970 למדתי הכנה להוראה בבי"ס מגדיאל, ולאחר מכן למדתי שנתיים במגמה למכונאות רכב בבית ספר דתי (כיפות סרוגות) במועצה האזורית עזתה. הוכשרתי להיות מורה למכונאות רכב, כולל רכבים חקלאיים. בבית הספר היתה פנימייה נפרדת לבנות ולבנים ובחדר האוכל הייתה הפרדה בין גברים לנשים. התבקשנו לחבוש כיפה כל זמן שהותנו בבית הספר. לפעמים בנסיעה מחולון לעזתה הצטרפתי בטרמפ לחברה שגרה בחולון ליד כיכר סטרומה. היא הייתה מורה לעברית באותו בית ספר, והייתה לה מכונית פרינס 2.

מרכז המגמה למכונאות רכב בעזתה היה איש נפלא בשם ציון גבעתי שהיה לי לעזר רב. מנהל בית הספר היה איש בשם פסח. הוא היה איש חינוך משכמו ומעלה והיה מדבר עם כולם בגובה העיניים. הוא היה מזמין את המורים אליו הבייתה לקפה. היינו יושבים ומשוחחים וגם רואים ביחד בטלוויזיה את "חדווה ושלומיק" שהייתה סדרה מאד פופולרית.

לימים, כשהיו לנו כבר 3 ילדים, אוה חיפשה עוזרת שתסייע בניקיון הדירה. הגיעה עוזרת פולנייה עם הבן שלה ושניהם לא ידעו עברית. חיפשתי בשבילם דירה בשכירות ומצאתי דירה מתאימה בבת ים. כשהגעתי לראות את הדירה מצאתי את פסח- המנהל שלי מעזתה. הסתבר שהוא בעל הדירה. ואכן במשך 3 שנים העוזרת ובנה גרו באותה דירה. לרוע המזל הדירה נפרצה וכל חסכוניתיהם נגנבו. הם חזרו לפולין. ב-2015 הצטרפתי לטיול שורשים ובקרתי את העוזרת ומשפחתה בכפר שלהם בפולין. זה היה נופש נהדר במשק עם פרות, סוסים, אוכל כפרי טעים ואירוח מכל הלב.

בבית הספר בעזתה היה מורה מצוין למתמטיקה ופיזיקה שהיה מביא לבית הספר מכשירים חדשים למכונאות רכב. היו לו תקציבים מיוחדים שקיבל מקרן אמריקאית.

רוב המורים בבית הספר היו דתיים מעדות המזרח. בכל בוקר עמדנו והתפללנו תפילת בוקר לפני תחילת השיעור ובסוף היום תפילת מנחה. רוב הילדים שם היו ממושמעים וכבדו את המורים.

פעם אחת הגיע השחקן שמוליק סגל לביקור בבית הספר למפגש עם המורים. הוא הקריא קטע מאחת ההצגות ושאל אם מישהו יודע מאיפה הקטע הזה. אני הייתי היחיד שהצביע ואמרתי שהקטע הוא מהמחזה "הדיבוק", שלמדתי בילדותי בפולין.

הגעתי לעזתה עם חבר בשם צדוק. שנינו היינו מאותו מחזור לימודים. בזמן שירותי בצבא אני עסקתי בטנקים, בעוד שצדוק היה מכונאי רכב בצבא. לצדוק הייתה וספה והיינו מטיילים הרבה ביחד. פעם נסענו לבאר שבע להופעה של חוה אלברשטיין שהייתה אז מפורסמת ומצליחה ומאד אהבנו אותה. כשהגענו גילינו שהכרטיסים אזלו. התפלחנו פנימה וישבנו על המדרגות בתוך האולם. אני מאד אהבתי את השיר של חוה "נשים רוקדות" (יורם טהר-לב ומשה וילנסקי). במיוחד בקטע שהיא רוקעת ברגליים על הריצפה:

"בנות מאה הן מוכרחות לרקוד
עם הנינים והנכדים,
בנות מאה הן מוכרחות לרקוד,
שיתפקעו כל הידידים.
בנות מאה רוקדות על הבלטה,
שהבעל יאזין מלמטה,

גם אם בלב ישנה טיפונת עצב,
ברגליים עוד שמור הקצב.
פזמון: באנה, באנה, באנה הבנות,
בשמחה וגם בעצב,

חוה אלברשטיין
בהופעה - נשים רוקדות

כך נרקוד לפי הקצב,
אם נרצה או לא נרצה,
אז תזמורת מוזיקה!
במחול נצא."

הראשון מימין- צ'ארלי (שאול) החבר הכי טוב שלי. חלקנו חדר בנעורים,
והמשכנו יחד להכשרת מכונאי טנקים ולשירות במחנה נתן . אני שלישי מימין.

התלמידים בבית הספר עזתה היו בני מושבים מהסביבה וידעו לנהוג
בטרקטור. בחצר בית הספר עמד טרקטור ישן שאפשר היה להתניע
בדחיפה. באחת ההפסקות, כשהייתי בחדר המורים, אחד הנערים עלה
על הטרקטור ויצא איתו לסיבוב בחצר בית הספר. אני "חטפתי על הראש"
בגלל האירוע.

בעזתה גרתי בדירה שכורה. באחת השבתות בה חזרתי לבית הוריי
בחולון, פרצו לדירה שלי וגנבו רדיו טרנזיסטור, ברז מהמקלחת ואת הונטה
של המקלחת. אפילו הכינו לעצמם קפה ואכלו לי את העוגיות. מזל
שלקחתי אתי את האקורדיון לחולון...

בפנימייה לבנות היה מורה למוזיקה שניגן באקורדיון ואירגן שירה בציבור. הבאתי אתי את האקורדיון שלי והמורה שאל אם אוכל להרקיד תמורת תשלום מהמועצה. אמרתי שאני לא מכיר שירים ישראלים. בעידודו קניתי חוברת תווים של שירים ישראלים והתחלתי להתאמן לנגן אותם. בפנימייה היו גם יוצאי עדות המזרח וכהתחלתי לנגן בהרקדה, הם ביקשו שאנגן דבקה, וכל מיני שירים אחרים שבכלל לא היכרתי. מהר מאוד נגמר פרק ההרקדה בחיי. בבחינה המסכמת בסיום השנה תלמידי הצליחו מאוד. הייתי מרוצה.

אורט חולון

ב-72-73 הייתי מורה למכונאות ומחנך כיתה י' בתיכון אורט חולון. לימדתי תיאוריה ובמקביל תלמידיי עבדו במוסכים כדי לצבור ניסיון מעשי. זאת הייתה תוכנית מקוצרת ללימודי תעודה. הילדים היו בעייתיים וקשים. דווקא התלמידים החלשים יותר היו שקטים וטובים. מעלי היה מרכז מגמה – מצוין וקשוח. הוא הכריח אותי להיות מחנך כיתה למרות חוסר הניסיון שלי. פעם אחת הייתי חולה ולא הצלחתי להודיע למזכירות בית הספר שלא אוכל להגיע. למרות חולשת המחלה, חפשתי טלפון ציבורי בשכונה שלנו – בתל גיבורים, כדי להודיע על היעדרות אבל אף טלפון לא עבד. מרכז המגמה כעס עלי מאוד למרות שהסברתי לו את המצב.

באורט חולון היה מורה בשם סולובייצ'יק. הוא היה בעברו מוסכניק ברוסיה. באותו זמן הוצאתי רישיון נהיגה וקניתי כרמל סוסיטא. הוא עזר לי לעשות אוברול מנוע. ביחד פירקנו את המנוע לחלקים, חרטנו את הצילינדרים, הרכבנו בוכנות חדשות, וככה הרווחתי שיעור מעשי. בתום שנה פוטרתי מאורט חולון.

*

בערבות הימים, נפגשתי באופן אקראי עם תלמידיי: פעם לקחתי את הרכב של הבן שלי לטסט בנס ציונה. בקצה המסלול של בדיקת פנסי הרכב פנה אליי פתאום בחור שעבד שם ואמר לי: "קוראים לך אלכס

רובוטניק? אתה לא זוכר אותי? הייתי תלמיד מצטיין שלך בכיתה י' באורט חולון".

בפעם אחרת, פגשתי ברחוב תלמיד מצטיין לשעבר שלי והתברר שהוא חזר בתשובה והפך לרב חרדי...

צ'מפיון מוטורס

ב- 73 עבדתי בצ'מפיון מוטורס, במוסך המרכזי בבני-ברק. הגרמנים דרשו שיהיה מוסך מרכזי בארץ למכוניות וולקסווגן ושיהיה צוות עובדים שיוכשר לנושא זה, כולל לרכב "חיפושית" שהיה אז מאד פופולרי והמנוע שלו הותקן מאחור. אני שימשתי כחונך לתלמידים שהפכו להיות צוות המכונאים של המוסך המרכזי. במקום העבודה היה חדר הלבשה עם תאי לוקרים בהם כל אחד החזיק את הציוד האישי שלו. בהמשך אחזור לזה...

שירות מילואים

ב-72 שירתי במילואים בצאלים כטכנאי זחל"מים. כשפרצה מלחמת יום כיפור - בשישי באוקטובר 1973 - גויסתי מייד למילואים והועברתי למחנה יפתח, לא רחוק מראש פינה. היינו חוליה טכנית ולא לוחמים ולכן לא היינו ממש בחזית הקרבות ברמת הגולן.

אחרי הפסקת האש באוקטובר 73 העבירו אותנו לחושניה ברמת הגולן ובדצמבר עברנו ל כפר נאסג' אחרי קוניטרה. סופחתי ליחידת חרמ"ש (נגמ"שים) בחטיבת יפתח (חטיבת טנקים 679). בכפר נאסג' החזקנו קו עד שהעבירו אותנו לסדנה המרחבית באל-על.

בזמן שהיינו בכפר נאסג', הודיעו לנו יום אחד, שמשה דיין ופמלייתו מגיעים לביקור. לקראת הביקור הוכנה במה עם מוזיקה. בחוץ היה קור כלבים. לכבוד הביקור הביאו דוגמניות לתצוגת בגדי ים. ככה רצו "לחרמן"

את החיילים. זאת הייתה ממש התעללות בבנות שהיו צריכות להחליף בגדי ים מאחורי פרגוד ולהופיע לפנינו בקור מקפיא. אחרי שעה וחצי של המתנה הודיעו שמשה דיין לא יגיע. הוא העדיף להמשיך עם המסוק לחפש עתיקות באתר ארכיאולוגי לא רחוק מהבסיס שלנו.

אחרי נאסג' עברנו לבסיס אל-על ברמת הגולן, שם הייתה סדנה מרחבית/דרג ב' לנגמ"שים ורכב ב'. היה צורך לשלוח רגמים למוצב אננס והמ"פ בחר בי, למרות שלא היה לי מושג מה זה מרגמה 52.

מוצב אננס שכן במפגש הגבולות סוריה – ירדן - ישראל. זה היה מוצב סגור שמשקיף על נוף נהדר. חילקו אותנו לכמה גזרות והתפקיד שלי היה לתצפת עם משקפת גדולה מאד לכיוון סוריה. בלילות ירח מלא זו הייתה תצפית נהדרת.

יום אחד הגיע אביגדור קהלני, מפקד גדוד 77, לבקר במוצב שלנו. לקהלני כבר יצא שם של לוחם ומפקד נועז, במיוחד אחרי הקרב בעמק הבכא. קהלני עבר מרגם אחד לשני ושאל כל מיני שאלות לגבי התפעול של המרגמות. למזלי הטוב הוא פסח עלי...

כשחזרו הרגמים הקבועים של מוצב אננס מחופשתם אני חזרתי לסדנה המרחבית באל-על.

הצבא הקים אז בסיס חדש קרוב לאל-על, ואנחנו שמרנו על ציוד אזרחי שהיה נחוץ להקמת הבסיס החדש, כגון דחפורים וטרקטורים. ערב אחד היה צורך להעביר אספקה אל הבסיס שבהקמה ולא היה רכב מתאים אלא רק נגמ"ש שלל רוסי (BTR). בלית ברירה נאלצתי לנהוג בנגמ"ש הזה למרות שכל ההילוכים שלו היו הפוכים למה שהכרתי בזלדה. נסעתי לאט, ירד גשם ומולי הגיע רכב שסנוור אותי. שברתי את ההגה שמאלה והנגמ"ש נפל לתוך תעלה בצד הכביש. למזלנו לא התהפכנו. נאלצנו לחכות זמן רב עד שהגיע רכב חילוץ שהוציא אותנו מתוך התעלה.

במשרת מילואים הייתי זכאי למלגת לימודים לשנה במתנה. החלטתי להתפטר מעבודתי בצ'מפיון מוטורס ולהירשם ללימודי בוקר להנדסת מכונות.

בחופשה הראשונה, לאחר שהסתיימו קרבות מלחמת יום הכיפורים, ניגשתי לחדר ההלבשה בצ'מפיון מוטורס כדי לקחת את החפצים שהשארתי בלוקר שלי. פתאום ראיתי על הדלת של תא 32 מנעול שדומה להפליא למנעול שנגנב ממני בטירונות, אותו מנעול ששימש קודם לכן לנעילת ארגז הנשיאה של האקורדיון שלי. זכרתי שעל המנעול שלי חרטתי את ראשי התיבות של שמי א.ה. (אלכס רובוטניק), ואכן כשהפכתי את המנעול ראיתי את האותיות חרוטות בצידו השני. ניגשתי למזכירה ושאלתי מיהו בעל התא. היא אמרה לי שהוא נהרג במלחמה. היא לא הרשתה לי לפרוץ את המנעול כי הוריו היו אמורים לעבור על חפציו. כך זה נשאר ולא חזרתי לשם יותר.

*

בשנים הראשונות של שירות המילואים תחזקתי טנקים ובשנים לאחר-מכן תחזקתי נגמ"שים (זלדות). בשנות המילואים האחרונות (88-92) הייתי במש"א, בסיס התחזוקה דרג ד' של כוחות היבשה, ליד תל השומר. שנים אלה זכורות לי כשנים המעניינות ביותר. בתחילה עסקתי בשיפוץ גלגלי הינע של טנקי שוט קל ובהמשך בשיפוץ מכלול הג'יירו בטנקים. זו הייתה עבודה קשה ומורכבת. בוחן הטנקים שהוצמדתי אליו חיבב אותי וכתב עלי שיר.

החזרה ללימודים

בשנים 74-75 למדתי לתואר הנדסאי מכונאות רכב באורט יד סינגלובסקי. בחרתי ללמוד שם מכיוון שרכשנו אוה ואני דירה, ברחוב לבנון (ליד רמת

חן), במרחק הליכה מבית הספר. כבר היינו מתכוננים להתחתן ביולי 1974.

הלימודים היו מאד אינטנסיביים, יום ולילה. בקושי לקחתי שבוע חופש בשביל החתונה ולירח הדבש באילת. מייד כשחזרתי מאילת היה לי מבחן גמר במתמטיקה, ומכיוון שממש לא הייתי מרוכז, נכשלתי בו. לאחר מאמץ רב השלמתי את הלימודים ואת המבחנים ובסוף 1975 הוסמכתי כהנדסאי במכונאות רכב.

איך הכרתי את אשתי

את אוה- אשתי עתיד, הכרתי בפברואר 1973. לאמי היתה חברה שהכירה מעיר הולדתה ולה שני בנים ובת. בתה הייתה עלמה יפה בשם איירין, שכולנו קראנו לה אירקה. יום אחד סיפרה לי אירקה שיש לה חברה שהגיעה מארצות הברית, לביקור של שבועיים להתנדב בקיבוץ רביבים.

אירקה נתנה לי תמונה של אוה והציעה שבהזדמנות אקפוץ מעזתה לרביבים ואפגוש את אותה. לא הצלחתי להיפגש עם אוה במהלך השבועיים בהם היא התנדבה ברביבים, אבל לאחר שחזרה לארצות הברית שלחתי לה מכתב באנגלית והתחיל להירקם הקשר. אוה הייתה אז בת 23 ומאוחר יותר הבנתי שהיא נולדה בישראל, אבל הגרה עם הוריה לארצות הברית ובהיותה קטנה ושם היא גדלה והתחנכה. לבקשתה, שלחתי לה תקליט של צמד אסתר ואבי עופרים שאז היו מאד מצליחים. אחרי כמה חודשים אוה החליטה לבוא לישראל.

היא התארכה אצל דוד שלה ומצאה עבודה כמורה מחליפה לאנגלית, בתחילה בתיכון קרוב לסינגלובסקי. ולאחר מכן בבליך ברמת גן. לאחר מכן היא עבדה כמורה לאנגלית למבוגרים בכפר סילבר.

באפריל 72 נפגשנו והתחלנו לצאת. אוה למדה באוניברסיטת תל-אביב ולנה במעונות הסטודנטים. לאחר זמן לא רב החלטנו להתחתן.

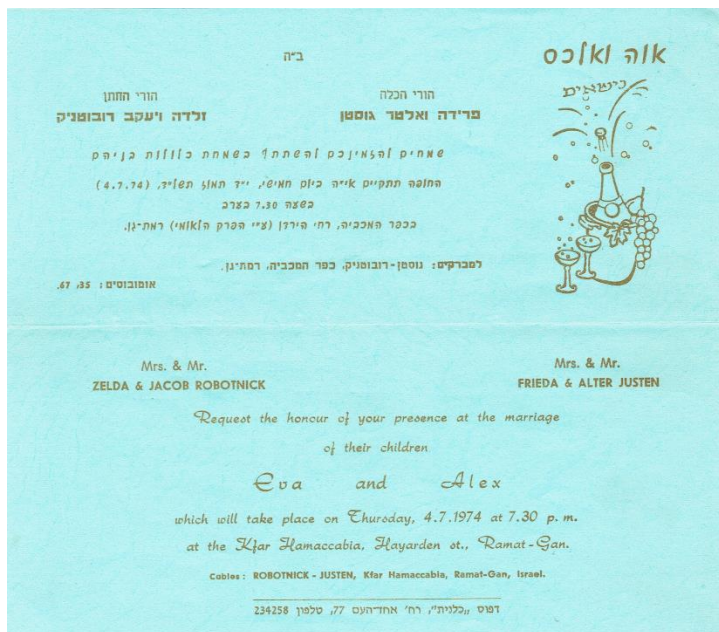
אני ואוה לפני נישואינו

מתחתנים

החתונה התקיימה בכפר המכביה, ב- 4 ביולי 1974 (יום העצמאות של ארצות הברית). אחותי רכשה עבורנו 3 לילות ירח דבש במלון "הסלע האדום" באילת.

לאחר החתונה עברנו לגור בדירה שרכשנו ברחוב הלבנון בתל-אביב בעזרת הזכאות שנתנה מהמדינה לתושבים חוזרים. זו הייתה דירת קרקע קטנה עם שני חדרים: סלון וחדר שינה. רכשנו אותה ב 40 אלף לירות. לאוה היה דוד ששירת בצבא ארה"ב במלחמת קוריאה. הוא הביא לי

במתנה את המדים שלו שעליהם הייתה כתובת US ARMY. הוא אמר לי
בצחוק שבסכום שקנינו את הדירה אפשר לקנות וילה במקום בו הוא
מתגורר בארה"ב.

4.7.75. מימין לשמאלי: פרידה- אמא של אה, סופי- אמא שלי, אני, אה, אלתר- אבא של אה
ויעקב- אבי

רצ'י

ביוני 76 עבדתי במעבדת תיקונים וכיולים של מכשירי מדידה מדויקים בתעשייה הצבאית. נגשה אלי מכרה וספרה לי שמוסך של תע"צ מסתובבת כלבת טרייר חמודה ללא בית. רציתי לשאול את אשתי אם היא תרצה לאמץ אותה. לפני שהספקתי לדבר איתה, הכלבה כבר חכתה לי בבית. הסתבר שאותה מכרה כבר תאמה איתה. קראנו לה רצ'י – על שם הכלבה שהייתה לאוה בארה"ב.

בקיץ 76 עברנו לדירה קצת יותר גדולה בחולון, בשכונת קריית שרת, רחוב בית לחם מספר 8. אוה כבר הייתה בהריון עם בתנו הבכורה.

יום אחד בילינו עם רצ'י בחוף הסלע בבת – ים. אני נכנסתי לים ואוה נשארה לשבת בחוף. כשחזרתי ראינו שרצ'י נעלמה. חיפשנו בכל החוף ולא מצאנו אותה. חזרנו הביתה עצובים. כעבור שלושה ימים רצ'י חכתה לי מחוץ לדלת הבית, מלוכלכת, רעבה וצמאה. איך הגיעה מחוף הסלע בבת ים לקריית שרת בחולון? אינני יודע. אולי מישוהו מצא אותה ולפי הכתובת על הקולר שלה הביא אותה אלינו.

רצ'י הצילה אותנו פעמיים:

פעם אחת נרדמנו מול הטלוויזיה. רצ'י התעוררה והתחילה לנבוח כששמעה את השכנה דופקת בדלת. הכל היה סגור והיה ריח חזק של גז בדירה. אם רצ'י לא הייתה נובחת מי יודע מה היה קורה לנו.

פעם אחרת, בקיץ, ישבתי מול הטלוויזיה ופתאום רצ'י התחילה לנבוח לעבר משהו שראתה על מזדחל על הקיר. התקרבותי וראיתי עקרב. אולי הגיע מהדיונות הסמוכות לביתנו, ואולי יצא מתוך הקיטבג שחזר אתי מהמילואים?

בזקנותה נאלצנו להרדים אותה ואוה התאבלה עליה זמן רב.

ילדנו

ב 1982 עברנו לגור בדירה ברחוב רחוב יריחו בחולון וב- 2007 עברנו לדירתנו הנוכחית ברחוב וייצמן 49 בחולון.

במהלך חיינו נולדו לנו 3 ילדים:

הבת הגדולה שרון נולדה ב- 8 בדצמבר 1976.

הבן אלון נולד ב- 26 ביוני 1982.

הבן ישראל נולד ב- 2 במאי 1985.

שרון

בתנו הבכורה שרון קרויה על שם סאלי סבתא של אוה והיא נולדה בבית היולדות בקריה, תל-אביב. כדי לזרז את צירי הלידה, האחיות בבית חולים הורו לנו ללכת לטייל וכך טיילנו בתל-אביב ואכלנו גלידה. כעבור כמה שעות אוה הוכנסה לחדר לידה וקבלה זריקת זירוז. את כל הבעלים גירשו מקומת היולדות וישבנו על המדרגות בין הקומות. כשהיא נולדה, פחדתי להחזיק את התינוקת בידיים, מחשש שהיא תיפול או תיפגע. טלפנתי מטלפון ציבורי של בית החולים להודיע להורים של אשתי שנולדה להם נכדה. הכנתי מראש שקית גדולה עם מטבעות שתספיק לי בשביל השיחה היקרה לארצות הברית.

שרון השלימה תואר שני ביעוץ ארגוני והיא עוסקת בפיתוח למידה. היא תמיד הייתה עקשנית ועומדת על שלה. שרון נשאה לדורון ולשניהם שני ילדים נהדרים: שקד תלמיד תיכון שקדן במגמת מחשבים וסתיו שבוטה לאומנויות.

אלון

השם אלון ניתן לו ע"י אחותו ושמו האמצעי- יעקב על שם אבי. באנגלית הוא קרוי Allen על שם אביה של אשתי. כשאוה הייתה בחודש התשיעי, אני היתי חולה עם דלקת ריאות וחום גבוה. אוה הסיעה אותי למיון בוולפסון, בזמן שאמי נשארה לשמור על שרון. בחדר המיון נתנו לי תרופה להורדת חום ואז שיחררו אותי הביתה למנוחה של 10 ימים. למחרת קבלתי צו 8- הגיוס למלחמת לבנון הראשונה. עם חום גבוה נסעתי באוטובוס במשך 4 שעות בעמידה עד קריית שמונה ומשם תפסתי טרמפ לעין זיוון ברמת הגולן. בשארית כוחותיי הראיתי למפקד את מכתב השחרור מוולפסון וסיפרתי לו שאשתי בהריון. הוא שחרר אותי הביתה. וכך שוב בטרמפים ואוטובוס עד חולון. למחרת החלו לאוה הצירים ונסענו מהר לבית החולים. אביב. אלון נולד בלידה קלה בבי"ח אסותא ת"א. אלון תמיד היה ילד טוב. הוא השלים לימודי תואר ראשון בפסיכולוגיה ותואר שני בעבודה סוציאלית.

אלון נשוי לענבל, שגם היא עובדת סוציאלית, ויש להם 3 ילדים: רעות-
ילדה מקסימה שמתמודדת באומץ עם על קשיים ואתגרים, אמיתי –
שהוא ילד חברותי ויוותם החייכן. הם גרים בארה"ב.

ישראל

ישראל נולד ביום העצמאות והוא קרוי על שם איזידור, סבא של אה. היה
לנו חשוב לבחור לו שם יהודי לאור הלידה הקשה. ישראל נולד בעקבות
הריון שלווה בקשיים הוא נולד בלידה מוקדמת בחודש שמיני. בבדיקת
המעקב באולטרא-סאונד התברר שיש לעובר מים בריאות ולכן היה צורך
ליילד בדחיפות. מיד עם לידתו הוא הוכנס לאינקובטור ונותח לניקוז המים
מהריאות. היה חשש כבד שהוא לא ישרוד אבל בנס הוא יצא בחיים. הוא
נולד בבי"ח הקריה בתל-אביב, ובזמן ההמתנה בבית החולים ציפינו
בטלוויזיה בחגיגות העצמאות.

כעבור זמן מה לקחנו אותו לבדיקה אצל רופא ילדים מומחה בתל אביב.
כמעט חטפנו שוק כשראינו שהרופא הופך לישראל את גלגל העיניים
בשתי העיניים. הוא הרגיע אותנו והסביר שהוא בודק שלא נגרם נזק
לרשתית כתוצאה מתהליך ניקוז המים מהריאות של ישראל לאחר
הלידה.

כבר בגן ניכר שהוא ילד חברותי ובהמשך היה תלמיד טוב. ישראל ואלון
נגנו יחד באורגן והופיעו במופע סיום בו ליוותי אותם באקורדיון.
בשחרור מהשירות הצבאי הוא טייל 8 חודשים בדרום אמריקה עם ידידה
מהתיכון. אנחנו מאד דאגנו כשהוא הסתובב שם בג'ונגלים.
כשהוא למד במכינה במכללת ספיר בדרום בזמן שגורו טילים מרצועת
עזה ואנחנו דאגנו לו מאוד.

ישראל השלים תואר בהנדסת מערכות מידע באוניברסיטת בן גוריון.
הוא נשוי לוולנטינה, ויש לו ילדה אחת (בנתיים) - אבלין המתוקה.

מכון התקנים

ממאי 1978 ועד יציאתי לגמלאות ב-2015. עבדתי במכון התקנים הישראלי. זה היה מקום העבודה המשמעותי ביותר עבורי. תחילה עבדתי כהנדסאי רכב, והייתי בוחן במפעלים שמייצרים חלקי חילוף לרכבים מסוגים שונים. עסקתי בבקרת איכות, וטיפלתי בנושאים של הסמכות ותו תקן וכן במתן אישורים ממשרד התחבורה. גם עסקתי בהסבות רכבים ממנוע דיזל למנוע בנזין, הייתי ממונה בטיחות ראשי ולאחר מכן הנדסאי ראשי בכיר. עסקתי בבדיקות של התקנות מיוחדות במשאיות וברכבים לנכים.

פעם בדקתי משאית להובלת חומרים מסוכנים במפעל מל"מ של התעשייה האווירית. כשסיימתי את הבדיקה הסתבר שאין נהג שיוכל להוציא אותי החוצה. הושיבו אותי במנהרת הרוח של מל"מ עם בקבוק מים, וכך המתנתי כשעה לבדי עד שמצאו נהג. אני זוכר שמאד התרשמתי מהמתקנים שראיתי במנהרת הרוח.

גמלאות

לאחר פרישתי לגמלאות פנו אלי שני יזמים שפתחו מעבדה פרטית לרכבים באישור משרד התחבורה. ביולי 2015 הצטרפתי אליהם. בשנתיים הראשונות המעבדה שכנה בתוך אוניברסיטת אריאל ולאחר מכן עברה לראש העין. במעבדה זו טיפלנו יותר במשאיות ופחות ברכבים פרטיים. למעשה עבדתי במעבדה זו עד לפני כחודשיים. רק בגלל המחלה התפטרתי.

טיולי שורשים

ב- 1990 טיילנו בפולין (יחד עם מירה וקמילה הבת דודה של אוה מפולין). הגענו לדירה בוולבז'יך שבה גרנו לפני שעלינו לישראל – ברחוב אוגונסקייגו 13. פתחה לנו את הדלת אישה פולנייה אבל לא הסכימה שניכנס לדירה.

בשנת 2000 בקרתי את ברוניה, חברת ילדותי שעברה לגור בפריז.

ב- 92 נסענו שוב לפולין, הפעם במסגרת טיול שורשים להיכרות עם שורשי המשפחה של אשתי- אוה.

ארגון יוצאי וילנה

עד לאחרונה היתי פעיל בהתנדבות בארגון יוצאי וילנה והסביבה והשתתפתי בכל שנה בטקס יום השואה שמתקיים בבסיס חיל הים בקריה בתל אביב.

במסגרת הפעילות של הארגון יצאתי לוילנה ונפגשתי בקבוצה עם נציגי הפרלמנט הליטאי שהגיעו לעצרת הזיכרון בפונאה.

משפחתי בישראל

עוד בפולין התברר שאבי חולה בשחפת (אולי עוד מהגטו) ויותר מאוחר התברר שהוא גם חולה סוכרת.

כשהגענו לארץ אשפזו את אבא לטיפול בבאר יעקב בגלל השחפת. אחותי מירה זוכרת שאבא היה מכיח דם, אבל אחרי כמה שנים הוא התגבר על השחפת, וסבל יותר מהסוכרת.

גם מירה אחותי התגלתה כנשאית של נגיף השחפת, אבל היא טופלה בזמן והמחלה לא התפרצה.

אבא החל לעבוד במספרה ברחוב פנקס בתל אביב, אבל עבודה זו הייתה כרוכה בעמידה מרובה שלא מתאימה לחולה סוכרת.

אחרי שעברנו לחולון אבא התחיל לעבוד במפעל ויגודצקי ועסק בגיהוץ סוודרים ופרוות. זו הייתה עבודה קשה למדי בתנאי חום ועמידה ממושכת. אמא הצטרפה לעבוד במפעל הזה בהמשך.

בשנות חייו האחרונות אבא עבד כשומר חמוש ליד גן הפילבוקס בתל גיבורים בחולון. אמא עבדה בבית כספרית ובהמשך עבדה במפעל הפרוות ולאחר מכן עבדה כתופרת בבית הספר לאחיות הצמוד לבית החולים וולפסון.

הוריי התגוררו בשכונת תל גיבורים בחולון. הם תכננו לעבור לדירה חדשה ברחוב כצנלסון בבת ים, ואבא ציפה לכך בכיליון עינים, אבל בניגוד לעלם החסון שהיה בצעירותו, בבגרותו סבל ממחלות רבות בבגרותו: שחפת, סוכרת, בעיות בלב, סרטן דם וקטרקט. אמי הקדישה את מירב זמנה לטיפול בו.

הוא לא הספיק להנות מהדירה החדשה.

אבי נפטר ב- 3 לילולי 1978, בן 67 במותו.
לאחר פטירתו, אמי המשיכה לעבוד בבית הספר לאחיות
ומאוחר יותר פרשה.
בדמי ימיה התגוררה בבית אבות ברמת גן.
בגיל 92, ב 10 לדצמבר 2010, מתה מיתת נשיקה
ונקברה ליד אבי בבית העלמין בחולון.

אחותי מירה

אחותי מירה צעירה ממני בשבע שנים, ילדה שובבה שאימצה מהר התנהגות ישראלית ולא גלותית. כשהייתה בת עשר שלחו אותה ההורים לעין החורש והיא הייתה במשך שנה בבית של אבא קובנר ואשתו.

לימים התחתנה מירה עם יחיעם עצמון. ונולדו לה 4 ילדים: יואב, ירון, ערן וענת.

מראי מקום

¹ פלונסק

נמצאת 60 ק"מ מזרח, סמוך לנהר פלונסק. הייתה בה קהילה יהודית פעילה שראשיתה באמצע המאה ה-15. ועסקה בעיקר במסחר וכספים. ב-1655 התחולל בעיר פוגרום אכזרי, בו נרצחו מרבית היהודים. עם זאת במהלך השנים אוכלוסיית היהודים התאוששה ובתחילת המאה ה-19 הגיעה לכ-70% מתושביה. ב-1881 נמנו בה 4,500 יהודים.

העיר היוותה מוקד פעילות מרכזי של "תנועת ההשכלה" ומקום היוסדה של אגודת חובבי ציון בפולין, שפעלה לעידוד עלייה לארץ ישראל. מרבית יהודי העיר היו ציונים ודיברו עברית. דוד גרין המוכר כדוד בן גוריון- ראש ממשלת ישראל הראשון היה מתושביה ומהפעילים הציונים הבולטים בה. ב-1908 נמנו בה 11,603 תושבים, מהם 65% יהודים. בין שתי מלחמות העולם כונתה פלונסק "ירושלים דפולין".

² ורשה

ורשה היא בירת פולין והעיר הגדולה ביותר. בורשה התקיימה קהילה יהודית גדולה מן המאה ה-14 ועד לשואה וחיסול גטו ורשה. ערב מלחמת העולם השנייה התקיימה בה קהילת היהודים השניה בגודלה בעולם אחרי ניו יורק.

⁴ ליטא

ליטא היא מדינה במזרח אירופה, שבעבר הייתה בית לקהילה יהודית חשובה. עיר הבירה שלה היא וילנה, שנקראה גם "ירושלים דליטא" בזכות חיי התורה והלמדנות היהודיים שבה. יהודי ליטא, שנקראו "ליטוואקים", נודעו בחוכמתם, ובישיבות המפורסמות שפעלו שם. בליטא נולדו גם תנועות ההשכלה והציונות היהודיות.

לפני מלחמת העולם השנייה הייתה ליטא מדינה עצמאית, אך העיר וילנה וסביבתה היו תחת שלטון פולני, ולכן נקראה האזור לעיתים "ליטא הפולנית". יהודי וילנה דיברו יידיש, פולנית ולעיתים גם רוסית.

עם פרוץ המלחמה, בספטמבר 1939, פלשו הסובייטים למזרח פולין בהתאם להסכם ריבנטרופ-מולוטוב, והעיר וילנה נכבשה. לאחר כשישה שבועות נמסרה העיר לליטא. ביוני 1940 פלשו הסובייטים לליטא עצמה, וסיפחו אותה לברית המועצות. ביוני 1941 פלשו הנאצים לברה"מ במבצע ברברוסה וילנה נכבשה. במהלך שלוש שנות הכיבוש הגרמני נרצחו רוב יהודי העיר, רבים באתר ההוצאות להורג בפונאר. ביולי 1944 חזר הצבא האדום וכבש את וילנה מידי הגרמנים.

קליש⁵

(Kalisz) היא אחת הערים העתיקות בפולין, אשר שכנה במזרח פולין, ליד העיר לודג' שבה התקיימה קהילה גדולה של יהודים. בקליש עצמה התגוררה קהילה יהודית מהוותיקות והמרכזיות באירופה. לפני מלחמת העולם השנייה, מנתה הקהילה היהודית בקליש אלפים רבים והייתה פעילה בתחום הדתי, התרבותי והכלכלי, עד להשמדתה כמעט המוחלטת בשואה.

אקציה⁶

כינוי למהלך תפיסת יהודים בגטו ושליחתם להשמדה.

אבא קובנר⁷

אבא קובנר היה משורר, לוחם ומנהיג ציוני, ממנהיגי המרד בגטו וילנה, מפקד בבריגדה היהודית ולימים סופר ואינטלקטואל בולט בישראל, שנודע גם בשל נאום "אל נלך כצאן לטבח". לאחר עלייתו ארצה היה שותף להקמת בית התפוצות (כיום מוזיאון "אנו") ואפשר לחפש בו תיעוד של "מלונה" ביער.

המנגיומה⁸

גידול שפיר ועדין של תאים אנדותליים, הבנוי מסבך של כלי דם דקים מורחבים שאינם ממלאים תפקיד בפעילות התקינה של הגוף. היא מופיעה בדרך כלל בשבועות הראשונים של החיים, וגדלה במהירות רבה במהלך ששת החודשים הראשונים. בדרך כלל, הצמיחה מסתיימת סביב שנים-

עשר חודשים ומתחיל תהליך היעלמות. במקרים חמורים יותר ההמנגיומה עלולה לגרום נזק לרקמות ולעיתים יש צורך בהתערבות כירורגית.

⁹ **בית הכנסת "טהרת קודש, וילנה**

נמצא ברחוב הקרוי כיום פילימו 39 (Pylimo 39) והוא היחיד ששרד מכל 105 בתי הכנסת של וילנה. כיום הוא משרת את הקהילה הקטנה של היהודים שנשארה בוילנה. במלחמת העולם השנייה בית הכנסת נשדד אך שרד מפני ששימש כמחסן של שלטונות הכיבוש הנאצים. בזמן השלטון הסובייטי הבניין הפך לבית חרושת לעיבוד מתכות.

¹⁰ **וולבז'יך. Walbrzych**

העיר קרויה על שם טירה שחורבותיה נמצאים בדרום העיר. העיר שוכנת בדרום-מערב פולין באזור שלזיה והיא בעלת היסטוריה עשירה ומורכבת. האזור הגיאוגרפי עשיר במינרלים ובמשאבים טבעיים, ביניהם פחם, אשר בזכותם העיר היוותה מוקד תעשייתי. בתום מלחמה"ע השנייה, העיר הועברה לשליטת פולין, ותושביה הגרמנים גורשו לגרמניה.

¹¹ **שכונת נווה עמל בצפון הרצליה**

הוקמה בשנות החמישים של המאה העשרים כשכונת פועלים. בשכונה שוכנו עולים חדשים, ותיקי ההסתדרות ופועלים ובני משפחות עובדי הציבור והשירותים שהיו חברי הסתדרות. חלקה הדרומי יועד לעולים חדשים דתיים. העולים בשכונה היו בני עליות שונות בעיקר מעליות אירופה ומיעוט מעליית תימן.

¹² **בלה**

נולדה ב-1912. עלתה לישראל ונשאה למשה הרטמן. להם ארבעה ילדים, שניים שלהם ושניים מאומצים. אני שומר על קשר קרוב עם צעיר ילדיה, יצחק (איזי) לביא (הרטמן לשעבר). נפטרה ב 1983.

¹³ **פנימיית הדסה נעורים**

כפר נוער חינוכי המאגד בתוכו פנימייה, בית ספר, משק חקלאי ומכללה טכנולוגיים. הוקם ב 1948. מייסדי העמותה הם הסוכנות היהודית וארגון נשות "הדסה".
